БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетингеи

1953 сентябрь 13 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 179 (2864)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (1 арын).

О. Чамыян.—Партия организациязының ажылын бедик деннелче (2 арын).

С. Тушков. — Чаа өөредилге чылынга уткуштур (2 арын).

П. Малинина.—Мал ажылының продуктулуун бедидериниң талазыбиле (2 арын).

Совет Армиянын согугжу күжү (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

Эки шынарлыг пөстерни хөйну бүдүрүп үндүрер (3 арын).

М. Харламов.—Капиталистиг хүрээлээшкин дугайында (4 арын).

Кореяда туттурган шериглерни дедир чандырып турарынга хамаарыштыр (4 арын).

Фашизмге болгаш дайынга удур Германияның ажылчын аңгызының чаңгыс-эви дээш! (4 арын).

Корей улуска тайбың болгаш чечектелиишкин!

Совет чазактың чалаанын ёзугаар КУДР-ниң Министрлер Кабинединиң даргазы Ким Ир Сен баштаан, Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак төлээлери дүүн Москвада келген. Интервентилерге удур маадырлыг демиселдиң чорудулгазында хууда салымын, бодунуң чуртунуң салымын шиитпирлээр эргезин камгалап алган Корей Улус-Демократтыг Республиканың бүгү маадырлыг улузунга КУДР-ниң Чазак төлээлериниң нүүрү-биле совет хөннити байыр чедирип турар.

Америк империализм болза, бүгү Корей чартык ортулукту эжелеп алыр болгаш ону ССРЭ-же база улусчу Кыдатче халдаарынга плацдарм кыллыр хуулдурар, кыдат улуетүн бодунуң улуг күрүнезин чаартырының талазы-биле тайбың ажылчорудулгазын үзер деп кордал салгаш, Кореяга дайынны төгеп үндүрген. Ынчалза-даа Кореяже боттарының чүгле эң дээре кургаг чер, далай болгаш агаар катыжышкынчарын эвес, харын боттарының эвилелчилериниң чепсектиг күштерин база чоруткан агрессорлар салып алган сорулгазын чедип ап шыдаваннар, харын шериг болгаш мораль-политика талазы-биле улуг аштырыышкына таварышканнар.

Корей дайынының чорудулгазында улус-демократтыг тургузуг бүгү талалыг шылгалданы шыдажып эрттип, бодунуң амыдыралчызын болгаш национал хамаарышпас чоруунуң камгалалын организастап шыдаар аргалыын көргүскен. Интервентилерге болгаш оларның Ли Сын Манның бөлүүнден хөлезиленикчилеринге удур корей улустуң демисели бодунуң чуртунуң хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунуң хөрээнге бердинген чорук улуг чүткүлдү, эрес-дидим, массалыг маадырлыг чорукту төрүп үндүрер дээрзин база катап көргүскен. Бо үедеги империализмниң эң күчүлүг шериг машиназының халдаашкынынга таварышкан корей улус тиилетирбес болган, чүге дээрге, ол шынныг херек дээш демисежип турган. Оон-биле кады корей улуска дузалажып барган кыдат улустуң алдарлыг эки-турачыларының чагаг эрес-маадыр чоруктары кижилерниң сагыш-сеткилинден кажан-даа уттундурбас. Ол эрес-маадыр чорук-биле чүгле улуг кыдат улус эвес, харын бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен база чоргаарланып турар.

Маадырлыг корей улус дайынның чылдарында тайбының болгаш демократиянын бүгү лагериниң акыдунма деткимчезин болгаш эп-сеткил катыштырылгазын ажыглап келген. Корей Улус-Демократтыг Республиканы улустар аразынга чаасканзыргай байдалга тургузар чорук АКШ-тың чагырыкчы бөлүктеринге кылдынып четинмээн. Корей улус бодунуң хамаарышпас чоруун камгалап алган, чүге дээрге, ол ботботтарын билчир чорук, сырый кады ажылдажылга болгаш ёзулуг акыдунмалышкы найырал-биле тодаргайлатынып турар демократтыг лагерьде.

Тайбынның болгаш демократиянын лагери корей айтырыгны тайбың чугаалажып көөрүн туруштуубиле негеп турган. Кореяга хан төгүүшкүнүн соксадыр дээш күчүлүг шимчээшкин бүгү чурттарга калбаргылаан. Корей айтырыгны тайбың чугаалажып шиитпирлээр дээш Совет чазактың шынчы болгаш чүткүлдүг демисели тайбынны чарган турарынга, ынчангаш дайындан тайбынче шилчиринге эргежок чугула үндезин суурларны тургускан.

Кореяга тайбынчыдылгага ат салган чорук маадырлыг корей улустуң болгаш кыдат улустуң эрес-дидим эки-турачыларының улуг тиилелгези болган. Ол болза, оон-биле кады тайбынның болгаш демократиянын бүгү лагериниң улуг тиилелгези.

Ам корей улустуң мурнунда корей күрүнеиниң национал чаңгыс-эвин катап тургузарының эң харысалгалыг сорулгалары, оон-биле кады дайынга үрелген улус ажыл-агыйын катап тургузарының сорулгалары туруп келген. Ол сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээрин болгаш тайбынның байдалдарынга чечектелиишкинни чедип алырын Кореяның алдарлыг патриоттарынга бүгү ак-сеткилдиг кижилер изии-биле күзеп турар. Корей улуска дузаламчы дугайында Совет чазактың шиитпирин совет улус изии-биле деткээн. КУДР-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарынга Совет чазак бир миллиард рубльди бергеи. Польшаның, Венгрияның болгаш улус демократиязының өске-даа чурттарының чазактары корей улуска дузаламчы дугайында шиитпирлерни база хүлээп алгылаан.

Улус ажыл-агыйын катап тургузары болгаш чоннуң амыдырал деннелин көдүрер дээш демиселге эрес-маадырлыг чоруктарже Корей Улус-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарын акы-дунма деткимче сорук киирип турар. Дайынга тиилелгеге, эрес-маадыр, туруштуг чорукка, Төрээн чуртунга, оон эргеажыктарынга улуг бердинген чорукка идиг болган, корей ишчилериниң кайгамчыктыг шынарлары тайбынның байдалдарынга база чаа күш-биле илереп турар.

Кореяның төп телеграф агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Совет Эвилели бодунуң дузаламчызының баштайгы базымы кылдыр Ким Чак аттыг металлургия заводунуң, Ким Чак хоорайда кан шуткуур заводтуң, Нампхода өөнүг металлдар заводунуң, Сынхорде химия комбинадының болгаш цемент заводунуң база Суйхуннуң гидроэлектростанциязының катап тургузуушкунунга болгаш чаартып тургузарынга дуза көргүзерин шиитпирлээн. Ол бүдүүлгелерни ажыглалга киирери КУДР-ниң үлетпүрүн дүрген катап тургузарынга болгаш улам ынай хөгжүдеринге үндезинни тургузарының аргазын бээр.

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер Кабинединиң даргазы Ким Ир Сенниң дүүн Москвага келгеш, бодунуң чугаазынга медеглээни болза: «Кореяның чазак төлээлериниң Москвада келген чоруу Корей Улус-Демократтыг Республика биле Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң аразынга акы-дунмалышкы найыралдыг харылзааларны улам ынай быжыглаарының хөрээнге, а ол ышкаш бистиң Төрээн чуртувустуң тайбың катыжылгазын чедип алырының база Азияга тайбынны болгаш айыл чок чорукту быжыглаарының хөрээнге бодунуң салыышкынын киирер дээрзинге ханызы-биле бүзүреп турар мен».

Дайынга үрелген улус ажыл-агыйын катап тургузарының улуг хөрээнге Корей Улус-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының чедиишкиннеринге өөрбүшаан, оон-биле кады тайбынга ынакшылдыг улустар болза, бүгү делегейниң агрессчи күштери корей улуска хамаарыштыр боттарының калчаа-дерзии бодалдарын ам-даа кагбайн турар дээрзиниң дугайын минутада-даа утпайн турар.

Тайбынчыдылганы кылган чорук улустар аразының бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларын тайбың шиитпирлээриниң идеязының тиилелгези болгаш американчы дерзии «күчүлел политиканың» бууранының херечилели болган. Ынчалза-даа Кореяга тайбынчыдылганы кылганының түннелинде болган улустар аразының дүшкүүрлүг байдалының чамдык кошкаашкыны агрессияның болгаш бүгү делегей авантюразының политиказын боттарынга быжыы-биле шорбап алган шак ындыг бөлүктерниң күзел-бодалынга таарышпайн турар.

Кореяның келир үези хамыктың мурнунда корей улустуң бодунуң эрге-ажыктарынга таарыштыр тодаргайлатынган турарынга сонуургалдыг тайбынга ынакшылдыг кижилер корей айтырыг талазы-биле АКШ-тың элээн хөй удуртур ажылдакчыларының дайынзырак медеглелдерин херекке албайн барып шыдавастар. Тайбынчыдылганы үзеринге бодунуң беленин ажыы-биле чарлап турар лисынманчы бөлүктүң АКШ-ка бараан болдурган чөнгээлиг чулчуруушкуннарын олар кичээнгейге албайн барып шыдавас.

Корей болгаш кыдат улустарны коргудуп, оларны национал эргеажыктарындан ойталаарынче албадаар чорук агрессчи күштерге шыдатынып четинмес деп чүве бүгү-ле кадык бодалдыг кижидерге, тодаргай билдингир.

Корей улустуң тайбың чуртталгазын хандырып, аңаа дайынның чедирген аар-берге балыгларын экиртип алырынга Совет Эвилели бүгү хемчеглер-биле дузалаар.

(«Правданың» сентябрь 11-деги мурнуку үүлү).

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлериниң Москвада келгени

Совет Чазактың чалаанын ёзугаар Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлери сентябрь 9-та Москвада келген. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер Кабинединиң Даргазы Ким Ир Сен төлээлерни баштап чоруур. Төлээлериниң составында: Кореяның Күш-ажылчы партиязының Төп Комитединиң Даргазының Оралакчызы Пак Ден Ай, Министрлер Кабинединиң Даргазының Оралакчызы Тен Ир Лен, Даштыкы Херектер Министри Нам Ир, Күрүнениң План Комиссиязының Даргазы Тен Дюн Тхяк, Демир орук Министри Ким Хэ Иль олар бар.

Ярославский вокзалга келгеннерни уткааннар болза: ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В.М. Молотов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Камгалал Министри Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлериниң оралакчылары А. А. Громыко, С. А. Борисов, Москва хоорайнын Коментантызы генерал-майор И. С. Колесников, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң Ыраккы-Чөөн түк килдизиниң Эргелекчизи Н. Т. Федоренко, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң протоколь килдизиниң Эргелекчизи Д. А. Жуков, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң харысалгалыг ажылдакчылары.

Келгеннерни ол ышкаш уткаанар болза: Корей Улус-Демократтыг Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Лим Хэ элчин черинин өске-даа кежигүннери-биле кады, Венгр Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини А. Складян, Кыдат Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Чжань Вэнь-тянь, Румын Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини М. Даля, Польша Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини В. Левиковский, Чехословак Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Я. Вошаглик, Герман Демократтыг Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Р. Аппельт, Албаниянын Улус Республиказының Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини М. Прифти, Моол Арат Республиканың Херектеринге Түр Бүзүретирген Н. Лувсанчултэм, Болгар Улус Республиканын Херектеринге Түр Бүзүретирген В. Велков, Вьетнамның Демократтыг Республиказының Херектеринге Түр Бүзүретирген Нгуэн Дык Куй.

Уткуп алыышкын үезинде күндүлүг танныылды тургускан болгаш Корей Улус-Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнерин ырладып күүсеткен.

Вокзалды Корей Улус-Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шимээн турган.

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң протокол килдизиниң Эргелекчизиниң Оралакчызы В. В. Пастоев Төлээлерни кызыгаарга уткаан болгаш Москвага чедир үдээн. (СЭТА).

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер Кабинединиң Даргазы Ким Ир Сенниң Москвага келгеш вокзалга чугаазы

Эргим эштер!

Тайбынның болгаш бүгү чурттарның улустарының айыыл чок чоруунуң чөлеңгижи—улуг Совет Эвилелиниң найсылалы Москвага келгеш, Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң мурнундан Москваның бүгү чурттакчыларынга болгаш улуг Совет Эвилелиниң бүгү улустарынга сеткилсагыштың ханызындан бердинген ёзунуң изиг байырын чедирип турмен.

Совет Эвилелиниң акы-дунмалышкы улузу япон империализмниң хөй чылдыг колониалдыг дарлалыдан корей улусту чүгле хостаан эвес, харын хостуг болгаш аас-кежиктиг амыдыралдың тургузуушкунунуң хөрээнге кандыг-даа ак-сеткилдиг дузаламчыны бистиң улузувуска көргүзүп келген. Америк интервентилерге болгаш оларның чалчалары—Ли Сын Манның бөлүүнге удур корей улустуң ада-чурттуң хосталгалыг дайынының аар-берге үш чылының үезинде бүгү делегейниң хосталгага ынакшылдыг улустарын баштаан совет улус, корей улуска кайгамчык улуг дузаны болгаш деткимчени көргүспүүшаан, бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселче, ол демиселге тиилелгени чедип алырынче корей улусту сорук киирип келген.

Ынчангаш Улуг Совет Эвилелиниң улузу-биле найырал болгаш эп-сеткил катыштырылгазы корей улустуң бүгү тиилелгелериниң эң чугула факторларының бирээзи болган болгаш болуп-даа турар дээрзин бистиң улузувус черле билип турар.

Совет Эвилелиниң алдарлыг коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле силерниң чуртунарда кижи төрелгетеннің чаагай чоруунче болгаш аас-кежиинче, бүгү делегейге тайбынын хөрээн быжыглаарынче угланган, коммунизм тургузуушкунунуң кайгамчык улуг сорулгаларын боттандырарының хөрээнге совет улустуң кайгамчыктыг чедиишкиннерин бистиң улузувус изии-биле байырлап, улам ынай чедиишкиннерлиг болурун күзеп турар.

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак төлээлери дайынга үрелген улус ажыл-агыйын эң дүрген катап тургузарынга болгаш хөгжүдеринге дуза кылдыр корей улуска бир миллиард рубльди бергени дээш Совет чазакка бүгү корей улустуң чүректиң ханызындан өөрүп четиргенин дамчыдар, а ол ышкаш Корей Улус-Демократтыг Республика биле Улуг Совет Эвилелиниң аразынга экономиктиг болгаш культуралыг кады ажылдажылганы улам ынай калбартырының болгаш быжыглаарының айтырыгларын чугаалажып көөр дээш Москвада чедип келгени бо. Корей чазак төлээлериниң Москвада келген чоруу Корей Улус-Демократтыг Республика биле Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң аразынга акы-дунмалышкы найыралдыг харылзааларны улам ынай быжыглаарының хөрээнге, а ол ышкаш бистиң Төрээн чуртувустуң тайбың катыжылгазын чедип алырының база Азияга тайбынны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарының хөрээнге бодунуң салыышкынын киирер дээрзинге ханызы-биле бүзүреп турар мен.

Улуг совет болгаш корей улустарының аразында бузулбас найырал болгаш эп-сеткил катыштырылгазы делгерезин!

Бүгү делегейге тайбынның болгаш айыыл чок чоруктуң идегелдиг чөлеңгижи—улуг Совет Эвилели делгерезин!

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Г. М. Маленковтуң хүлээп алганы

Сентябрь 11-де ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Г. М. Маленков** Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлерин—КУДР-ниң Министрлер Кабинединиң Даргазы **Ким Ир Сен**ни, Кореяның Күш-ажылчы партиязының Төп Комитединиң Даргазының оралакчызы **Пак Ден Айны**, Министрлер Кабинединиң Даргазының оралакчызы **Тен Ир Ленни**, Даштыкы Херектер Министри **Нам Ирни**, Күрүнениң план комиссиязының даргазы **Тен Дюн Тхякты**, Демир оруктар Министри **Ким Хэ Ильди** болгаш ССРЭ-де КУДР-ниң элчини **Лим Хэ-ни** хүлээп алган.

Совет таладан чугаалажыышкыннарга киришкеннер: **В. М. Молотов, Н. С. Хрущев, Н. А. Булганин, А. И. Микоян, М. З. Сабуров,** ССРЭ-ниң КУДР-да элчини **С. П. Суздалев,** ССРЭ-ниң КУДР-да садыг элчини **П. И. Сакун.**

Чугаалажыышкыннарга Кыдат Улус Республиканың ССРЭ-де элчини **Чжан Вэнь-тянь** киришкен.

Чугаалажыышкыннар ханы сеткилдиг болгаш найыралдың байдалынга эрткен.

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер Кабинединиң Даргазы Ким Ир Сенни В. М. Молотовтуң хүлээп алганы

Сентябрь 11-де ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының бирги оралакчызы болгаш Даштыкы Херектер Министри **В. М. Молотов** Корей Улус-Демократтыг Республиканың Министрлер Кабинединиң даргазы **Ким Ир Сенни** хүлээп алган.

Хүлээп алыышкынга КУДР-ниң Даштыкы Херектер Министри **Нам Ир** болгаш ССРЭ-ниң КУДР-да элчини **С. П. Суздалев** олурушканнар.

БАЛЫК ТЫВЫЖЫНЫҢ ЧЫЛ ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

КАМЧАТКАДА ПЕТРОПАВЛОВСК. Мотор-балыкчы станцияның ажылдап берип турары Камчаткананың балык ажылдыг колхозтары балык тывыжының чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. 4 миллион пуд ажыг сельдини болгаш лососьту күрүнеге дужааган. Чаржып турар артельдериниң мурнунда Корфскиниң болгаш Карагинскиниң мотор-балыкчы станцияларының ажылдап берип турары артельдер чоруп турар. Бо колхозтарның бригадалары 400 муң пуд хире балыкты онаалдадан ажыр туткан.

ГУРЬЕВ. Каспий далайга шуурган хаттар барык-ла үзүктел чок хадып турар. Таарымча чок бэгай агаар турза-даа, областың балыкчылары вобла, судак болгаш лещ балыктарның тывыжын чедиишкинниг чорудуп турар.

«Память Ильича» деп балыкчы колхоз Соңгу Каспийде бир-ле дугаар чыл планын күүсеткен. Хүлээп алыышкын пунктузунга онаалдадан ажыр 400 центнер хире балыкты дужааган.

Килька деп балыктың тудуушкуну чедиишкинниг чоруп турар. Шевченко аттыг колхозтуң балыкчылары электри чырыынын дузазы-биле 1200 центнер килька деп балыктарны чыл онаалгазынга немей тутканнар.

(СЭТА).

Херсоннуң хөвең-саазын кылыглыг пөстер комбинадының тудуушкуну

ХЕРСОН. 200 ажыг гектар шөлде Херсоннуң хөвең-саазын кылыглыг пөстер кылыр комбинадының тудуушкуну чоруп турар. Ол бүдүүлге чылда 100 миллион метр пөстерни бүдүүлүп үндүрер.

Тудуушкун базазының бажыннарын туткан. Демир бетон цехиниң тудуушкуну эгелээн, күжү хонукта 200 кубометр эстиишкинни бээр автоматтыткан бетон заводун ажыг лалда киирген.

№ 1 аргыыр фабриканың бажыны теп шөлде бедип үнүп олурар.

Чуртталга бажыннарының тудуглары база чоруп турар.

(СЭТА).

Областың ховуларында

Колхозтар планын күүседип турар

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхоз күрүнеге дужаар тараа планын күүсеткен. Бо чылын тараан 600 гектар тараа культураларындан сентябрь 10-га чедир 407 гектарның дужудун ажаап апкан.

Амгы үеде дужут алыышкынынче кол күштү угландырбышаан, келир чылдың тарылгазынга үрезин белеткээрин база калбартып турар. Колхоз ниитизи-биле 96 тонна үрезин уруп алыр планындан 32 тонна кызылтасты уруп алган.

* * *

Тес-Хем районда Калинин аттыг колхоз (даргазы эш Чиккей, парторганизация секретары эш Кескийоол) күрүнеге дужаар тараа планын болгаш МТС-ке бээр натура төлевирин күүсеткен.

Ажылдың эки түннелдиг болганы ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчуларның күш-ажылын болгаш колхозтуң тыртар күштерин шын таарыштыр тургусканындан болгаш дужуттуг чидириг чокка ажаап алыр дээш колхозчулар ортузунда социалистиг чарышты калбартканындан хамааржыр.

КҮРҮНЕГЕ ТАРАА ДУЖААЛГАЗЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ МЕДЕЭЗИ

(Сентябрь 10-да)

Районнар аттары	1953 чылдың планындан күүседип [хуу-биле]
1. Тес-Хем	102,1
2. Эрзин	98,2
3. Бай-Тайга	84,9
4. Таңды	79,6
5. Бии-Хем	78,1
6. Каа-Хем	73,3
7. Кызыл	72,5
8. Сүт-Хөл	72,2
9. Барыын-Хемчик	68,9
10. Чөөн-Хемчик	63,4
11. Чаа-Хөл	63,3
12. Өвүр	56,5
13. Улуг-Хем	56,2

ОБЛАСТЫҢ РАЙОННАРЫНДА БОЛГАШ СОВХОЗТАРЫНДА ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫЫШКЫНЫНЫҢ МЕДЕЭЗИ

(Сентябрь 10-да)

Районнар аттары	Кескин тараа [хуу-биле]	Бастырган тараа [хуу-биле]
1. Тожу	100,0	34,4
2. Бии-Хем	98,0	98,0
3. Каа-Хем	90,0	81,7
4. Эрзин	84,1	44,5
5. Таңды	80,5	78,3
6. Кызыл	80,3	74,4
7. Улуг-Хем	76,4	65,3
8. Тес-Хем	73,6	58,3
9. Чөөн-Хемчик	70,7	63,1
10. Бай-Тайга	60,8	46,6
11. Чаа-Хөл	59,3	36,8
12. Сүт-Хөл	53,0	39,2
13. Барыын-Хемчик	50,5	32,0
14. Өвүр	19,8	—
Совхозтар:		
1. «Өөк»	119,5	119,5
2. «Элегест»	100,0	100,0
3. «ҮТҚА 25 чыл ою»	80,0	80,0
4. «Барлык»	77,2	77,2

ОБЛАСТЫҢ РАЙОННАРЫНДА СИГЕН КЕЗИЛДЕЗИНИҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ МЕДЕЭЗИ

(Сентябрь 10-да)

Районнар аттары	Белеткеен сиген [хуу-биле]	Салган силос [хуу-биле]
1. Тожу	106,3	107,3
2. Бии-Хем	101,9	64,2
3. Улуг-Хем	77,4	96,7
4. Таңды	73,4	31,9
5. Чөөн-Хемчик	71,1	113,3
6. Каа-Хем	70,8	59,6
7. Кызыл	69,2	41,6
8. Чаа-Хөл	53,9	116,6
9. Бай-Тайга	49,7	75,0
10. Тес-Хем	47,5	82,1
11. Барыын-Хемчик	46,6	113,2
12. Эрзин	42,6	96,0
13. Сүт-Хөл	37,2	981,2
14. Өвүр	26,7	105,7
Совхозтар:		
1. «ҮТҚА 25 чыл ою»	45,0	34,4
2. «Өөк»	47,3	3,4
3. «Барлык»	35,2	34,3
4. «Элегест»	22,3	398,0

Партия организациязының ажылын бедик деңнелче

Чоокта чаа областың колхозтар даргаларын белеткээр көдээ ажылагый школазында партия организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп эткен. Партия организациязының отчёттуг үениң дургузунда чорудуп келген ажылының дугайында отчёттуг илеткелди эге организация секретары эш Шляпников кылган.

Илеткелчи болгаш санал берген коммунистер ук парторганизацияның ажылында чамдык бар чедишкиннерни демдеглээн. Ынчалза-даа партия организациязы бодунуң практиктиг сорулгаларын ыракта четпес күүседип келген дээрзин хурал демдеглээн.

Партия организациязы бодунуң хуралдарын хөй удаа чыылдырып турза-даа, коммунистернің саналдарының болгаш шиитпирлернің күүселдезин амыдыралга өки боттандырбайн келген. Адаандан өрү шүгүмчүлелди деткивес, ону туй шавар таварылгалар эге организация секретарының талазынга турганын коммунистер шүгүмчүлээн.

Школаның дыннакчыларының ортузунга политиктиг кижизидилге ажылы четпес чоруп келген. СЭКП кежигүнүнге кандидаттарның кандидат стажы дыка узамдыгып турар. Коммунистернің аразында партия кежигүнүнүң бедик адын сагывас, чурум үрээр фактылар бар. Школаның бирги курзунга өөренип турган коммунист Никитин бодунуң өг-бүлезин каап, үргүлчү кичээл үзүп, арагалап тургаш, партиядан үндүрткен. Чаа-Хөл райондан келген, ам школаның бирги курзунуң дыннакчызы Тюлюш Комбу база-ла чурум үреп турар, а партия организациязы кандыг-даа хемчег албаан.

Школаның иштики ниити чуруму кошкак тургустунган. Күш-ажылдың чурумун сагывас чоруктар хөй турган. Чамдык дыннакчылар кичээлдерге келбейн турар. Коммунистерден Иванов 406 шак, Комбу 200 шак ускеннер. Олар ол хире үр үенин дургузунда кичээлдерге келбейн турган ужурунда, барык-ла эртемнер бүрүзүнге багай демдек ап турарлар. Өөредилгезинге кыспайн турарларның өске-даа чижектери бар.

Школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарын экижидер хемчеглерге партия организациязы кичээнгей салбаан. Эрткен өөредилге чылының дургузунда школаның директору болгаш өөредилге эргелекчизи класс кичээлдеринге олуржуп көрбээннер. Эртемнер аайы-биле башкылаашкынның шынары дыка чавыс болуп келген. Башкыларның дуржулга солчур методтуг чөвүлел хуралдары доктаамал эвес чоруп келген.

Агитация-массалыг ажылдарны партия организациязы экижитпээн. Хана солун отчёттуг үениң дургузунда үүгле 3 катап шынар чок байдалдыг үнген. Школада солун чагылгазы багай организастатынган. Партия организациязының секретары коммунистернің чагыткан солуннарын безин билбес.

Школаның болгаш ында партия организациязының ажылында четпестерни узуткаар талазы-биле ажылды областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели, СЭКП Кызыл хооркому моон соңгаар шыңгыырадып чорудар ужурлуг.

О. ЧАМЫЯН.

Чаа өөредилге чылына уткуштур

Таңды районнуң девискээринде партия эге организациялары партия чырыдыышкынының четкизинің чаа өөредилге чылына белеткелин чорутканнар. Будённый аттыг болгаш Сталин аттыг, Калинин аттыг база Ленин аттыг колхозтарның партия организацияларының секретарлары бүгү коммунистер-биле беседалажып, оларның политиктиг болгаш ниити эртем билининг деңнелин тодаргайлаан. Ам шупту коммунистер чаа өөредилге чылында боттарының өөренир бөлүгүмнерин болгаш политшколаларын билир.

Эге билиг чедип албаан коммунистер бижик билбес порукту узуткаарының база бижикти биче билирлерни өөредириниң бөлүгүмнеринде киргилээн. Олар политиктиг билиин бедитпишаан, ССРЭ төөгүзүн, географияны болгаш орус, тыва дылдарны база өөренирлер.

Чаа өөредилге чылында Сталин аттыг болгаш Жданов аттыг, «Кызыл партизан» колхозтарга улуг улустуң кежээки школалары ажылдаар. Чурталга суурларындан ырак черлерде ажылдап турар, бижикти билбес болгаш биче билир кижилерге культурмейжилерни быжыглаан.

СЭКП райкому болгаш партия эге организациялары партия чырыдыышкынының четкизинге ажылдаар пропагандистерниң күжүн таарыштыр тургузарынга улуг кичээнгейни салып турар. Бөлүгүмнерниң политшколаларның пропагандистеринге эки дуржулгалыг, бедик билиглиг эштер билиниң деңнелин тодаргайлаан. Партия организациялары өөредилге литератураларын болгаш хереклерни белеткеп турар.

Ынчалза-даа өөредилге чылынга чамдык парторганизациялар четпес белеткенип турарлар. Ылангыя Жданов аттыг колхозтуң (секретары эш Негей), «Элегес» совхозтуң (секретары эш Анугин), «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң (секретары эш Шелепов) партия организациялары коммунистернің политиктиг өөредилгезин эрткен чылын багай удуртканнар, а бо өөредилге чылын эгезинге чедир эвээш хонуктар арткан турбужа, ол парторганизациялар белеткелди дыка хожудатканнар.

С. ТУШКОВ.

Хана солун ажылын экижидер

Бистиң коммунистиг парлалгавыстың кудуку, массалыг хевири болур хана солуннары болза, пропаганданың, агитацияның болгаш организастыг ажылдың күчүлүг чепсээ болуп турар.

Колхозтуң хана солуну болза, колхоз бүдүрүлгезинге социалистиг чарышты калбартырынга, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди, күш-ажылдың мурнакчы дуржулгаларын нептередиринге, четпестерни чогуур үезинде узуткаарынга улуг рольдуг.

Ол хүндүлүг болгаш харыысалгалыг хүлээлгени Өвүр районда Торгалыг колхозта партия эге организациязының хана солуну күүсетпейн турар. Редколлегияның ажылын партил эге организациязы удуртпайн турарындан хана солуну ховар үнүп, үнген дугаарларының идея-политиктиг деңнели чавыс болуп турар.

Ук хана солуннуң редакторунга ажылдап турган эш Д. Сүлүп өөренири-биле Кызылче шагда-ла чоруткан, оон редактору амдыгаа чедир чок.

Колхозтуң хана солуну 2—3 айлар иштинде үнмейн турунда оон ажылын диргизер дургайында хемчегни партия эге организацияның секретары эш Бадраанаың албайн турар чоруун коммунистиг парлалганың массаның ортузунга чугула организакчы, кижизидикчи ролюн оон чедир үнелеп көрбейн турары ол тур деп санаар херек.

С. ТАНОВ.

Хоорай чаагайжыдылгазының херээнге

Бо чылдың сентябрь 6-да ажыл кылырынга таарымчалыг аяс хүн турган. Эртенгиниң 8 шакта Кызылдың башкы училищезинің чаныңдан долу пассажирлиг автомашина чорупкан, ында ол школаның I база II курстарының комсомолчулары.

Улуг-Хемниң паромун кешкенивис соонда машинавыс «Төрээн хоорайывыс — Кызылдың чаагайжыдылгазынга эки шынарлыг болгаш хөй тууйбуларны берээлинер!» деп лозунг азып каан бажыңның чанынга баргаш турупкан. Ол болза, Кызылдың тууйбу заводу.

Заводтуң ажылчыны, чазык шырайлыг аныяк оол бистерни бөлүүвүс-биле эдертип алгаш, чадып каан тууйбуларлыг сарайга чедире бергеш кылыр үүлдерни тайылбырлап берген. Ажыл хөглүү-биле эгелээн.

Школачы комсомолчулар ол хүн заводка биче эвес күш негетинер ажылды кылып берген. Ийи сарайларны долдур кургаткан тууйбуларны оон үндүрүп чыскаай чыып каанын көөрге, тудуп каан бажың ханазы ышкаш чараш-даа. Хоорайывыстың чаагайжыдылгазынга кижи бүрү үлүүн киириштирип, могаг чок ажылдаары чугула.

С. МОЛДУРГА.

Мурнакчы колхозтарның дуржулгазындан

Мал ажылының продуктулуун бедидериниң талазы-биле

Бистиң Кострома областың база хамааржып турары чурттуң төп районнарын алдын хүн деп улус чоннуң адап турары шын. Ынчаарга херек кырында мында көдээ ажыл-агыйны көдүреринге, ылангыя картофель, ногаа бүдүрүлгезинге, база продуктулуг мал ажылының хөгжүлдезинге кайгамчыктыг аргалар бар! Хөй санныг хемчигештернің чиктери ногааның болгаш картофельдің байлактыг дүжүттерин өстүрерин хандырып турар. Мал чеми культураларның тарылгазы-биле холбаштырган эки сиген шөлдери малды кончуг үнелиг чемнер-биле хандырып турар. Ниитининг ажыл-агыйын хөгжүдер дугайында ёзулуг сагыш салыр болза, кандыг-даа, харын эң хожудангайдаа колхоз безин кыска хуусаада мурнакчы көдээ ажыл-агый артельдериниң туруп турар деңнелинге чедир көдүрлүп болур.

Мал ажылын ниитининг ажыл-агыйының бедик продуктулуг болгаш орулгалыг адыры кылган бистиң колхозтуң дуржулгазы бо чорукка ажыктыг боп болур.

СҮТ-БАРААН ФЕРМАЗЫ — КОЛХОЗТУҢ ЧОРГААРАЛЫ

Бистиң мал ажылывыс чогум чүлүг болуп турарыл? Бодувустуң дуржулгавыстан бис колхозтарга кандыг санал, сүмени берип болур бис? Бо айтырыгларны бодумнуң үүлүмге база харыылаарын күзээн мен.

Бистиң колхоз фермаларында 271 баш мыйыстыг бода мал, 270 хаван, 208 хой, 134 чылгы мал болгаш хөй куш бар. Эрткен чылын ийи миллион рубль ниити орулганың иштинде 800 муң ажыг рубль мал ажылындан кирген. Үүгле чаңгыс сүттү күрүнеге 444 муң рубльге саткан бис. Оон арткан орулганы саржаг, эьт, дүк садып саарганындан алган.

Колхозтуң чоргааралы—сүт-бараан фермазы. Ол ферма кострома уксаалыг инектер-биле тургустунган. «Караваева» совхозтуң ажылдакчыларның болгаш колхозчу-чаартыкчыларының хөй чылдарда чоруткан үүткүлдүг күш-ажылы-биле ол уксаа бедик продуктулуу-биле болгаш кончуг аар дириг деңзизи-биле онзаланып турар.

Коъданда ындыг инектерлиг болуп алгаш, бистер бүгү күжениишкиннеривисти чурттуң ындыг үнелиг уксаазын улам сайзырадып, оон продуктулуг шынарын хөгждүрүнче угландырып турар бис. Бо херекке колхозчулар улуг түннелдерни чедип алганнар.

Бир эвес 1935 чылда, кажан кострома уксааның коъдан малы тургустунуп турда, колхоз ортумаа-биле бир инектен 1.640 литр сүттү, 1947 чылда—3.911 литрни, 1948 чылда—4.570 литрни алган болза, эрткен чылын инек бүрүзүнден 5.233 литр сүттү сагган.

Колхозчуларның ажыл-ишчи күжениишкиннери бо чылын инек бүрүзүнден 5.300 литр сүттү саап алырынче угланган. **Бистиң дээре саанчыларывыс Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары эштер Корнева, Шишкова, Полякова, Курдюкова, Харитонова, Шапошникова болгаш өскелер боттарынга быжыглаан инектеринден 5,5—6 муң литр сүттү саап алыр деп турарлар.**

Сүт саалдазының өзүлдези
(бир инекке литр-биле).

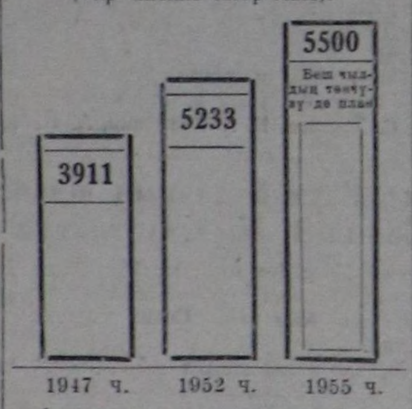

Ам, кажан колхозтарның болгаш колхозчуларның мал ажылының көдүрлүүшкүнүнде материалдыг сонуургалы улгадып, ыяавыла дужаар чурум-биле дужааган эткe, сүткe, дүкке белеткел өртээ бедип турда, мал ажылы ажыл-агыйның улам-на орулгалыг адыры апарып турар.

Беш чылдың төнчүзүнде саар инек бүрүзүнден ортумаа-биле 5.500 литр сүттү саап алырын хандырар деп сорулганы колхозчулар тургускан. Бо дугайында хөй үүлдерни эде көөр болгаш бодувустуң ажыл-агыйывысты экижидер ужурлуг бис. Кыс малдың баш санын, чүүн-даа мурнунда саар инектерни көвүдедири чугула. Ам бисте шупту 110 саар инектер бар. Келир чылын олар 125 болур, а соңгуу чылын инектернің коъданы барык бүдүн чартык катап өзер.

Хаван ажылының болгаш хой ажылының фермаларында төрүүр малдың санын дыка өстүрер бис. Куш фермазында ам бар турар 300 дагааны 3000 чедир өстүрер бис.

Өзүп турар мал ажылынга чаа оран суур негетинип турар. Ам тууйбу-биле ат кажаазын болгаш куш турар улуг кажааны тудуп турар бис, келир чылын мыйыстыг бода малга чаа кажааларны тудар бис. Ам бистиң фермада улуг күш кирер ажылдар механизастатынган: автоматтыг суггарылга, чем үүлдери дажыглаарынга аскылыг орук-

тар бар, электри-биле инек саалдазын ажыглап турар. Фермаларга механизацияны улам сайзырангайжыдар бис.

МАЛ ЧЕМИ КАРТОФЕЛЬ—БЕДИК СҮТ СААЛДАЗЫНЫҢ ҮНДЕЗИНИ

Мал ажылының хөгжүлдезинин үндезини эки чем суур болур. Бистиң мурнувуста туруп турар сорулга—мал чеми культураларны өстүрүп турар ол-ла шөлдерден ам мурнундагызынга бодааргa сигеннернин, картофельдің, дазыл чемиштиглерниң кончуг улуг дүжүттерин алыры болур. Сиген чокка, шыктыг болгаш концентрастаан чемнер чокка малдарга эки чем нормазын тургузуп шыдавас. Ынчангаш **малдарның хереглелин бүрүн хандырып шыдаар бүгү чемни белеткеп алырын ораалдажып турар бис.**

Чогуур өйүнде ажаап алган сиген витаминнер, белоктар болгаш минералдыг үүлдер-биле байлактыг дээрзи билдингир. Бо чылын бис сиген кезилдезин эң кыска хуусаада доосканн болгаш сиген белеткелиниң планын 118 хуу күүсеткен бис. Сигенин кезип алган соонда бүгү шөлге немелде чемгерилгени чоруткаш, ам силоска оларның ийи дугаар кезилдезин чорудуп турар бис. **600 тонна силосту, тодаргайлаарга инек бүрүзүнге 5 тоннадан эвээш эвести белеткээр деп төлевилээн бис.** Силоска сула, вика-биле холуштур 16 гектар тарымал тоорукту тараан, ол ышкаш дыка хөй мал чеми капустаны болгаш ногаа культураларының артыышкыннарын силостап турар бис.

Малдың чем нормазынга картофель болгаш өске-даа шыктыг чемнер—свёкла, турнепс, морковь, тыкпа арбын болур болза, үүгле ынчаарда бедик сүт саалдазын чедип ап болур. Картофельди болгаш малдың продуктулуун бедидеринге оон ролюн тодаргай чугаалаарын күзеп тур мен. Шыктыг чемнернин иштинде мал чеми свёкла дээре болур. Мал чеми свёкла бедик дүжүттүг болгаш ажыктыг культура болур. Ындыг-даа болза, кайгамчык, эки бедик шынарлыг чемгерилге болур картофельди свёкладан артык үнелеп турар бис. **Өске чаңгыс-даа культура картофель ышкаш сүттүн саалдазын болгаш үзүн бедидип, малдың деңгилдезин көдүрүп шыдавас.**

Каш чижектерден көргүзейн. **Эрткен чылын «Пленница» деп шоалалыг инекти саалдага тургускаш, ону картофель-биле күштүг чемгерген бис. Ынчаарга үүү болганыл ынкаш? Баштайгы төрээнинде ол инектен чылда 5.080 литр сүттү алган. «Волшебница» деп инекке бир хонукта 40 килограмм картофель берип турган болгаш оон 47 литр сүттү хонук санында саап ап турган бис. Ол инектен чылда 4,22 хуу үстүг 11.600 литр сүттү саап алган.**

Бызаа, молдурга, хаван, хой болгаш куш чемгерилгезинге картофель база кирер. Инекке картофельди шыгыдыр өттүрүп, арыдыр чуп, одура кезип бээр, бызаага—хайындырып бээр. Бистиң байдалдарывыска картофельди өстүрүп алыры нарын эвес, дазыл чемиштиглерге бодааргa оранчок чиик. **Эрткен чылын инек бүрүзүн 4 тонна чедир картофель-биле чемгерген бис. Бо чылын 125 гектар картофельди олурткан болгаш инек бүрүзүнүн чемгерилгезинге 4,5—5 тоннаны үзер бис.**

Бо бүгү ындыг. Ынчаарга картофельди мал чеминге колхозтар чүге ажыглавайн турарыл? деп чөптүг айтырыг тыптып турар. Мен бодаарымга, херек үүгле картофельдің четпезинде эвес, харын база ону мал чеминиң культуразы кылдыр чедир үнелевейн турарында. Мал чеминге картофельдің тарылгазын көдээ ажыл-агый органнары безин планнавайн турарының фактызы ол дугайын херечилевейн турар бе ынчаш.

Сүт саалдазын бедидеринге малдың чайгы одар ажаалгазы улуг ужур-дузалыг. Чылда саггaн сүттүн барык деңкезинин 5 айлардан хөй эвес чайгы үениң дургузунда ап турар бис. Бисте мыйыстыг бода малды чайын дүн-хүн иштинде одарладыр. Сүрүп одарладыышкынны организастаан болгаш ногаан чемгерилгени тускайлап үскен. Инек бүрүзү хонукта 100—120 килограмм чемни чип турар. Одар чемгерилгезинге немештир фермага инек бүрүзүнге 20—25 килограмм ногаан чемни, 7 килограмм пиво хайындырылгазының артыышкынын болгаш 2 килограмм концентраттарны берип турар. **Малдарның чемгерилгезинге ногаан чем үүлүн тургускан.** Инектерни частан эгелээш күзүн чажар көктараа-биле, оон соонда люцерна болгаш клевер-биле, июньнуң ортандан күске чедир—сула холаан викабиле немей чемгерип турар. Күзүн инектерни дазыл чемиштиглер, картофель болгаш ногаа-биле чемгере бээр.

МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ ДОКТААМАЛ КАДРЛАРЫ

Мал ажылының продуктулуун бедидеринге малчыннарның күш-ажылын шын организастаары болгаш төлээри, хүннүн кадыг чуруму, малдың шынгыы ажаалдазы чугула ужур-дузалыг. Ынчангаш бистиң фермавыста бүгү ажылдар шынгыы корум-чурум-биле чоруп турар. Доктаатынган үе-шагында малды чемгерип, суггарып, саап, арыглап, чуп турар бис.

Саанчыларның күш-ажылын саап алган сүдүнүң хемчээлин барымдаалап төлеп турар. Ам, саанчыларның сонуургалын үүгле сүт саалдазын бедидеринче эвес, харын база артык үстүг сүттү алырынче угландырар дээш оларны сүттүн үстүүнүн учёдун көөр төлевирже шилчиткен. Ол чорук ажылды дыка экижидип турар.Саанчы болза, малга чем нормазын бодамчалыг тургузар, малдың чемгерилгезин янзы-бүрү болдурар, сөөлзүредир сагдынган сүттүн үзү эң-не хөй болур ужурунда бүгү сүттү дамдыга чедир саап алыр дээш эмигни чымчадыр чаап, нугун сыйбаар апаар.

Коъдан инекке дөрт кадарчыны быжыглаан. Оларның күш-ажылын алдынган продукциядан хамаарыштыр төлеп турар. 100 литр сүт бүрүзү дээш олар бир-бир күш-хүнүн ап турарлар. Хонукта сүт саалдазы 1.600—1.700 литр болур болза, кадарчы бүрүзүнге 4 болгаш оон хөй күш-хүнү онаажыр кылдыр кадарчыларга 16—17 күш-хүннерин санап берип турар.

Бистиң мал ажылында кадрлар доктаамал. Ферма ажылдакчыларының хөй кезииниң стажы улуг. Фермага 10—20 чылдарда ажылдап тургаш, олар мал ажылының мергежилдиг мастерлери апарганнар. Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары эштер Корнева, Шишкова, Егорова олар фермага 20 болгаш оон хөй чылда ажылдап турарлар. Бистиң малчыннарывыстың аразында 12 кижи Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары, хөй-хөй саанчылар орденнер болгаш медалдар-биле шаңнаткылаан.

Бодунуң дуржулгазы болгаш практиктиг билии турза-даа, мал ажылының бүгү ажылдакчылары өөренип турар. Бо чылдың чазынында **саанчылар болгаш бызаа ажаакчылары бүдүрүлгеден чардыкпайн тургаш, 3 чыл хуусаалыг зоотехниктиг курстарны доозуп, экзаменнерни «эки болгаш «тергиин эки» кылдыр дужааганнар.** Күстен эгелеп өөредилгеже 100 ажыг колхозчулар кирер. Малчыннар мал ажылынын бүгү-ле чаа үүлдерин сонуургап турарлар. Көдээ библиотекада 600 номчукчулар бар, оларның хөйү колхозчулар. Көдээ ажыл-агый институдунуң профессорларының болгаш башкыларының клубка номчаан лекцияларынга бистиң кижилоривис үргулчу барып турар. Мурнакчы дуржулганы солчур сорулга-биле чоокта чаа малчыннарның бөлүү Москва областың элээн хөй колхозтарынга чораан.

ДОЛУ ҮНЕЛИГ ЧАШ МАЛДЫ ӨСТҮРҮП ТУРАРЫВЫС

Сүткүр малды улам ынай хөгжүдеринге кадык, долу үнелиг чаш төл алыры чугула. Төрүүр инектерге өй-шаанда эки байдалды тургузуп, оларның күш-деңгилдезин ортумактан өрүге чедирип турар бис. Ол болза, эки төл алырын хандырып турар болгаш инектернин сүткүр шынарын бедидеринге улуг дузалыг болуп турар. Бистер чыл бүрү чүс ажыг бызааларны доруктуруп турар бис. Бызааларның дөрттүн бир кезиин бодунуң коъданын өстүреринге артыргаш, арткан бызааларны өске колхозтарга бээри-биле үрелел базазынче дужаап турар бис.

Кышкы үеде бызааларны караваевчи—зоотехник эш Штейманның методун ёзугаар от салбас кажааларга өстүрүп турар бис. Бисте бызааларның хорамчазы чок. Чайгы үеде бүдүн чартыктан ийи ай чедир назылыг бызааларны тускай одарга кадарып турар. Кыжын-даа, чайындаа бызааларның ажаалгазын үүгле шынгыы чурум ёзугаар чорудуп турар. Баштайгы алды айларның иштинде бызза бүрүзүнге 450 литр чалаң сүттү, 900 литр тыртыырган сүттү, 80 килограмм концентраттарны болгаш 100 килограмм шыктыг чемнерни, колдуунда картофельди болгаш морковьту берип турар. Чайын бызааларга ногаан чемнерни берип турар. Бистиң бызааларывыс бир хонукта бирээзи-ле 1.000—1.300 грамм деңзини немеп турар.

Эки организастыг, сайзырангай сүткүр мал ажылы бистиң областың элээн хөй колхозтарында бар. «Пятилетка», «Огородник», Молотов аттыг болгаш өске-даа колхозта; кончуг сүткүр инектерлиг болуп турар. Ол колхозтарның коъдан инектери база кострома уксаанын малындан тургустунган. Ындыг болза-даа, ниитизи-биле Кострома областа—бедик продуктулуг малдың төрээн чуртунда—мал ажылы ам эки эвес байдалда. Хөй-хөй колхозтарда сүт саалдазының талазы-биле күрүне планы күүсетинмейн турар, чаш малдың болгаш улуг малдың хорамчазы элээн хөй, фермаларда чогуур корум-чурум чок, чем суур ам-даа кошкак, малдың ажаалгазында хайгаарал чок чоруктар болуп турар. Чамдык черлерде малды чогуур оран суур биле хандырбайн, фермаларда улуг күш кирер ажылдарны механизастаарының планы күүсетинмейн турар. Бо бүгү мал ажылының хөгжүлдезинге улуг шаптык болуп турар. Бо четпестерни дүрген узуткааш, мал ажылын сайзырадыр аргалар колхоз бүрүзүнде бар. Бүгү иштики курлавырларны ажыл-агыйны өзүгаар ажыл-агый артельдериниң дуржулгазы бо дугайын чугаалап турар.

БЕДИК ПРОДУКТУЛУГ УКСААЛАРНЫ КӨВҮДЕДИР

Мал ажылын көдүреринге колхозтарда малдың шынарын экижидери, чурттун малын эки уксаалар-биле массалыг хайнактап өстүреринің аргазы-биле бедик продуктулуг уксааларны дүрген көвүдедири улуг ужурдузалыг.

Мыйыстыг бода малдың кострома уксаазы чурттуң дээре уксаазы болурун шагда-ла көргүскен. Москва, Иваново, Горький, Смоленский болгаш өске-даа областарда, Белоруссияда, Киргизияда, Ыраккы Чөөнчүкте ол уксаа нептереп турар. Ындыг болза-даа, үнелиг уксааны нептередип турары ам система чок, бодамчалыг эвес чоруп турарын чугаалаар херек. Кострома областе ярославль, холмогорск болгаш өске-даа уксааларны эккеп турар. Ынчалза-даа, күрүненің үрелиг мал өстүрер черлери-даа, көдээ ажыл-агый эртем черлери-даа ол уксааларның малдарын өөренип көрбейн, тус черниң кандыг малы-биле эдериштирерге олар эки түннелдерни берип турарын айытпайн турарлар. Коъдан малды чаңгыс-аай эвес, холумак байдалдыг өстүрерге, оларның продуктулуг шынарын бедидер талазы-биле ажылнарыдап турар. Чижээлээрге, ам Кострома областа безин колхозтарның хөй кезиинде фермаларда мал уксаалыг эвес, биче продуктулуг болуп турар.

Мал ажылынга эки чем-суурну хандырар төлээде, биске дазыл чемиштиглерниң ажаалгазын болгаш силос белеткелин эң дүрген механизастаары чугула. Үүгле холдун күш-ажылы-биле ол чемнерниң бүдүрүлдезин көвүдедир аргажок. **Адак сөөлүнде, көдээ ажыл-агыйның эртем шинчилел организациялары болза, шык шынааларга болгаш одарларга оон-биле чоруп болур таарымчалыг кежүп чоруур электри-саалданың аппараттарын чогаадып кылгаш, биске бээр ужурлуг.**

Мал ажылын көдүрүп, ийи-үш чылда чуртка элбекшилдиг продукцияны бээри—бистиң дайынчы сорулгавыс. Колхозчу көдээниң ажылышчилери бо сорулганы алдарлыыбиле күүседир дээш күштерин харамнанмайн турар.

П. МАЛИНИНА,

РСФСР-ниң Дээди Советинин депутады, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Сталинчы шаңналдың лауреады, Кострома областың «Октябрь 12 чылы» колхозунуң даргазы.

Тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң камгалалында

«Бистиң улуг Төрээн чуртувустуң алдарлыг оолдары совет танкистер делгерезин!» деп плакат.

Автору чурукчу Е. Малолетков.

СЭТА-ның пресслишези.

Совет Армияның күчүлүг согугжу күжү

Бо хүн совет улус, ооң Чепсектиг Күштери танкистерниң Хүнүн байырлап турар.

Ада-чуртуң Улуг дайынында бистиң бронетанкылыг болгаш механизастатынган шериглеривистиң шылгарангай дайынчы ачы-хавыяазын, совет танк тудугжуларының ачы-хавыяазын демдеглевишаан, совет улус бодунуң эрес, маадырлыг танкистери дээш, тергиин чергениң дайынчы техниказы дээш чоргаарланып турар.

Россия танкының төрээн чуртту болганынга совет кижилер база чоргаарланып турар. 1911 чылда алдарлыг орус эртемден Д. И. Менделеевтиң оглу инженер В. Д. Менделеев илчирбелиг тугуйлуг дайынчы машинаның төлевилелин кылган. Делегейниң бирги дайынының эгезинде делегейге бир дугаарда-ла танкының хевирин кылгаш, шылгап көрген. 1915 чылдың ортан үезинде орус инженерлер илчирбелиг тугуйлуг машинаны дуржулга кылдыр кылган. Ол машинаны ынчаарда «каяа-даа чоруур» деп адап турган.

Хаанныг Россияның дүжүметтериниң чүве тоовас чоруундан болгаш ооң үлетпүрүүнүн куду деңнелдиг турганындан ол шылгарангай чогаадылга ооң ыңай нептеревейн барган. Чүгле Октябрь революциязында соонда кижилериниң чогаадылга ажылын калбаа-биле нептередир арга тургустунган.

Совет Армия баштай тургустунуп турар үеде-ле ооң составынга бронемашиналарлыг кезектер база тургустунуп келген. Ол кезектер Нарва, Псков чанынга тулчуушкуннарга болгаш Царицын фронтузунга кириштен.

1919 чылда Владимир Ильич Ленин Кызыл Шеригге танкылар бүдүрүп үндүрерин организастаар дугайында «Красное Сормово» заводтуң ажылчыннарын кыйгырган. 1920 чылдың августа бирги танкыны ол завод кылып үндүрген. Ол үеден бээр Совет Армия бодунуң чепсегленишкининге чурттуң заводтарының кылган танкыларын ап турар апарган.

Дайын мурнундагы беш чылдарның дургузунда социалистиг индустриализацияның түңнелинде күчүлүг үлетпүр тургустунганындан танк тудуушкуну онза улуг хемчээлдиг-биле өскен.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкынының ачызы-биле бронетанкылыг болгаш механизастатынган шериглер Совет күрүнениң Чепсектиг Күштери-биле кады өзүп быжыгын. Совет Армияның күчүлүг согугжу күжү болу берген.

Мурнакчы совет шериг эртемиби-ле чепсегленген болгаш тергиин чергениң дайынчы техника-биле доңнаан бронетанкылыг шериглер бүгү Совет Армия биле кады Ада-чуртуң Улуг дайынынга боттарының дээди мергежилдиин, дайынчы шынарын тодаргайы-биле илеретпишаан, фашистиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча шаварынга шылгарангай рольдуг болган. Дайынның бүгү үе чадаларында: Москва чоогунга, Сталинград тулчуушкуннарынга, Курскиниң дугазынга, он чылча согуушкуннарга болгаш дайынның доостур үезинде Берлин чанынга, Праганы хостаарынга болгаш Маньчжуриянга совет танкистер ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң маадырлыг төөгүзүнге чайыннанчак арыннарны бижээннер.

Социалистиг Төрээн чурту дээш тулчуушкуннарга бистиң танкистеривис кызыгаар чок эрес маадырлыг чоруктуң үлегерин көргүзүп, боттарының улузунуң мурнунга ыдыктыг хүлээлгезин алдарлыы-биле күүсеткеннер. Совет танкистериң эрес маадырлыг чоруун Совет чазак бедии-биле үнелээн. Мун-мун танкистер чазактың шаңналлары-биле шаңнаткылаан болгаш 1142 танкистер Совет Эвилелиниң Маадыры деп хүндүлүг ат-биле адаткан, оларның иштинден 16 кижиге ол хүндүлүг этты ийи дапкыр тывыскан.

Совет Армияның, ооң-биле кады совет танкистериң фронтуга тиилелгези дээш совет улус улуг сагыш салып келген. Эр, херээжен ажылчыннар, танк үлетпүрүүнүң конструкторлары болгаш инженерлери дайынның берге хүннеринде бистиң бронетанкылыг болгаш механизастатынган шериглеривисти тергиин чергениң танкылары-биле болгаш боду-чоруур артиллерия-биле хандырган. Дайынның сөөлгү үш чылдарында бистиң үлетпүрүвүс хүн-бүрүде ортумаа-биле 30 мун танкыларны, боду-чоруур үгер-бооларны, бронемашиналарны үндүрүп турган. Танк тудуушкунунга совет патриоттар 6 миллиард ажыг рубльди боттарының хөренгизинден киирген. Бо фактылар болза, Совет Армияның күчүлүг согугжу күжүнүң дугайында совет улустуң канчаар-даа аажок улуг сагыш салыышкыын илередип турар.

Совет Эвилели дайындан улам-на быжыккан болгаш күштүг болуп үнген. Ооң бүгү делегейге ат-алдары улам-на улгаткан.

Совет Эвилелиниң улустары боттарының бүгү күштерин коммунистиг тургузуушкунга чаа чедиишкиннер дээш тайбың күш-ажылда туруп турунда, америк-англи империалистер чаа дайынны өскүдери-биле аная белеткелди калчаалыы-биле чорудуп турарлар. Ол сорулга-биле олар янзы-бүрү агрессчи блоктарны тургузуп, Барыын Германияны болгаш Японияны дайын одаглары кылдыр тургузуп турарлар.

Ынчалза-даа, реакцияның ол кара-сагыштыг күштеринге улур тайбының болгаш демократияның күштери бүгү делегейде канчаар-даа аажок улуг шимчээшкин болу берген. Кореяга тайбынчыдылгага ат салдынган чорук болза, тайбыгга ынакшылдыг демократтыг лагерьниң улуг тиилелгези болган болгаш америк империалистерниң эжелекчи планнарының буступ дүшкени болур.

Тайбының, демократияның болгаш социализмниң лагериниң бажында Совет Эвилели чоруп турар. Совет күрүнениң күчүзү, Коммунистиг партияның ажылдап кылган тайбың политиказы тайбынны камгалаарының күчүлүг магадылалы болуп турар.

Совет танкистериң Хүнүн совет социалистиг күрүнениң улустары бистиң Төрээн чуртувустуң политиктиг, экономиктиг болгаш культуралыг көдүрлүүшкүнүнүң үезинде демдеглеп турар. Бистиң үлетпүрүвүс көстүп көрбээн бедик темпи-биле көгжүп, социалистиг көдээ ажылагай чаа-чаа улуг чедиишкиннерни чедип ап, совет культура канчаар-даа аажок чечектелип турар. Социалистиг экономиканың күчүлүг өзүлдезинге үндезилээш, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай чуртталгазы болгаш культуразы чайгылыш чокка бедип турар. Совет кижилериң үргүлчү өзүп турар негелделерин максимальдыг хандырары Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кол сагыш салыышкыны болуп турар.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ол улуг сагыш салыышкынынга сорук кирген ажылчы чоннар фабрика болгаш заводтарда, колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдеринде, эртем-шинчилел черлеринде боттарының чогаадыкчы күш-ажылы-биле коммунизм дээш демисежип, бүгү делегейге тайбың херээнге боттарының салыышкынын киирип турар.

Совет күрүнениң эрге-ажыктарының камгалалында, совет кижилериң тургузукчу тайбың күш-ажылының камгалалында бистиң эрес маадырлыг, тиилетирбес Чепсектиг Күштеривис, ооң күчүлүг согугжу күжү болур бронетанкылыг болгаш механизастатынган шериглери туруп турар.

Чылгы малдың уксаалыг өзүлдезинге

«Партияның XIX съездизи» көдээ ажыл-агый артели Улуг-Хем районда улуг колхозтарның бирээзи. Ооң чылгызы 800 баш, ооң иштинде төрүүр белери 155 чедир өскен.

Чылгының (ферма эргелекчизи эш Шивит-оол) ажылын сайзырадыр, ылангыя ооң уксаазын экижидер айтырыгны колхоз баштаар чери үргүлчү чугулага көрүп келген. Ниитизи-биле бо чылын төрээн 154 белериң кулуннарын колхоз бүрүн доруктуруп алган.

Малдың уксаалыын сайзырадырынга совет эртемге үндезилетинген хемчеглер база алдынып турар. Дон болгаш ооң хайнакташтырган бүдүрүкчү 10 аскырлар бар, оларны чурттуң шилитинген белериңге эдериштирип турар.

Эрткен чылын дон уксаадан 7 кулуннарны, бо чылын 13 кулуннарны алган, а келир чылын дон уксаалыг 30 кулуннарны алыры-биле эдериштирген белериң тускай хайгааралда ажаап турар. 1954 чылда колхозтуң шупту төрүүр белери 200 болур, оларның кулуннарын бүрүн камгалап ап шыдаарын чылгычылар хүлээнип турар.

Т. КОНГАР.

Малчынның дуржулгазы

Ивиниң ажаалдазы өске малдан ылгалдыг болган ужурунда, ону өстүрериңге, ылангыя чаш төлүн доруктурарынга биче эвес мергежилдер негетинер. Тожу районда «Мэй бири» колхозтуң малчыны коммунист эш Деверек ол хүлээлгезин ак сеткилдиг боттандырып турар.

Колхозтуң иви малы чыл бүрү менди, семис күштүг болуп турары—ол ажылды харылап турар эш Деверектиң кызымак ажылында. Бо чылын төрээн 410 ивилериң анайларын чаңгыс-даа чидириг чокка ол доруктуруп алган. Моон соңгаар-даа улам чүткүлдүг ажылдаарын эш Деверек хүлээнип турар.

Т. ЧАТ.

Кышкы транспортка белеткел

Эрзин районуң «Коммунизмче орук» колхоз кышкы транспортка ажыглаар 50 шанакты чазап кылыр ол колхозтуң бызанчызы эш К. Белээге колхозчуларның ниити хуралындан дааскан.

Эш Белээ колхозчуларның ол идегелин хүлээп алгаш, бир неделяда 8 шанакты эки шынарлыг кылдыр кылгаш, ажыл-агый эргелекчизинге хүлээдип берген. Ам арткан шанактарны октябрь 15-те бүрүн доозар мен деп чугаалап турар.

К. НУРЗАТ.

Редакцияга чагаалар

Самчыгдакчыга харыысалга хүлээдир

Тес-Хем районнуң Чыргаланды сумузунда хөй уругларлыг болгаш бот-иелер дыка хөй. Оларга күрүне дузаламчызының акшазын совет чазак чер-чер Советтерин дамчыштыр берип турар. Иелер ол дузаламчыны боттарының уругларын кижизидериңге болгаш өстүрериңге чөптүг ажыглап келгеннер.

Сөөлгү үеде Чыргаланды суму Совединиң даргазы Хүлер-оол ол акшаны боду самчыгдап туруп берген. Иелер ай-айы-биле акша албайн турар.

Ооң чижээниге боттуг фактыларны көргүзүп болур. Чүл дээрге, Хүлер-оол бо чылдың август 23-те өг-бүлезиниң болгаш чалаан аалчыларының шайлалгазын кылып, эзирик хүнзээн, а 24-түн хүнү болза, ажыл хүнү-ле болгай. Ол хүн бот-ие уругуң июнь айда алдынмаан акшазын даргадан алыры-биле чеде бердим. Дарга база-ла эзирик болган.

—Бот-иелер уругларының алыр акшазын дарга кажан бээр ирги?—деп айтырдым.

—Оо, Силерниң ол акшаңар хууда арагалаашкынга чарыгдатынган ийин бо. Чок, ону биче мананар. Акшаны колхозка түр чегдирипкен мен—деп, дарга чугаалаан.

—Ынчаарга, дузаламчы дептерниң хуусаазы июнь айда-ла төнген, а ону узадыр ужурлуг болгай-ла. Ону канчаарыл?

—Мээң секретарымга ол дугайында бар. Ол узадып, таңма хап бээр—дээш, мени чорудупту.

Суму Совединиң секретары эш Анайга баардым:

—Даргага айтырыг тургузуп чордум. Силерге бар дээрге, келдим. Бо дептержигешти ажыглаар хуусаазын узатырып алыр дээн кижи мен—дээш, дептержигешти секретарьже сундум.

—Июнь айда-ла узадыр ужурлуг турган-дыр. Ол айның акшазын база албаан-дыр Силер-аа? Хөй уругларлыг иелерге болгаш бот-иелерге июнь айда тыпсыр акшаны ам-даа бербейн турары канчап-даа таарышпас-тыр. Ол дугайында эш Хүлер-оол буруулуг. Чүге дээрге, чэрби хире иелериң июнь айда алыр акшазын ол болу хуусунда чарыдап турар-дыр—деп, секретарь чугаалады.

Амгы үеде иелер холунда июнь, июль, август айларның дузаламчы акшазы кирбээн. Ие-чаштың материалдыг чаагай амылыралын улам өскүдер дугайында бистиң Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың хүн-бүрү берип турар айтыышкынын шак ынчаар үлегер чок күүседип турар суму Совединиң даргазы Хүлер-оолга шыңгыы харыысалганы хүлээдир болгаш иелерге дузаламчы акшаны чогуур үезинде бээр херек.

Е. ШИМИТ-ООЛ.

Күш-хүннерниң үчёдун экижидер

Күш-хүннерниң үчёдун чогуур ейүнде шын санап чорудары колхозтарга күш-ажылды организастаарының болгаш колхозчуларның күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн бедидериңге тергиин ужур-дузалыг. Колхозчу бүрүзү бодунуң кылган ажылының түңнелин билип ап, чеже күш-хүннерин ажылдап алганын билген турары—оларның ажылга сонуургалын көдүрериңге, четпестерни дүрген узуткаарынга болгаш мурнакчыларның санын көвүдедириңге идигни бээр.

Ындыг турбуже, Улуг-Хем районда Жданов аттыг колхозтуң хову ажылының бригадири эш Серен-оол хову ажылынга ажылдап турган колхозчуларның күш-хүннериниң үчёдун четче кылбайн турар. Колхозтуң санакчызы эш Комбу колхозта учёт болгаш отчёт ажылдарын ёзулуг удуртпайн, ону үнелевейн турар. Ооң уламындан 1953 чылдың баштайгы чартыында колхозчуларның ажылдап алган күш-хүннериниң саналашкынын мынчага чедир кылбаан.

А. КАРА-ХУНА.

„Шынның" материалдарының изи-биле

„Ие-чашче хайгааралды улгатырар"

Бо чылдың апрель 12-де үнген № 72 «Шын» солунга парлатынган «Ие-чашче хайгааралды улгатырар» деп эгелиг үүлге Өвүр районнуң Дус-Даг суму Соведи хөй уруглуг иелериң 10 мун рубль дузаламчы акшазын үндүрүп алгаш өскээр чарыгдаанын шугумчүлээн.

Хынап көөрге, ол чүүл шын болуп илерээн. Суму Соведи үстүнде акшаны үндүрүп алгаш иелериң холунга бербейн облигация акшазынче киирген.

Ол акшаны иелерге дедир эгидери-биле Дус-Даг суму Совединге райкүүском тускай айтыышкынны берген деп Өвүр райкүүском секретары эш Шагдыр редакцияга харыылаан.

Иелериң чөптүг негелдези

Каа-Хем районда Тере-Хөл көдээ Советтиң девискээринде хөй уругларлыг иелериң күрүнеден ап турар дузаламчы акшазын сөөлгү үеде суму Соведи (даргазы эш Базыраа) чогуур үезинде бербейн турар апарган.

Чыргаланды суурда чурттап турар эш Д. Айыыжы уругларынга күрүненин тыпсып турар дузаламчы акшазын бо чылдың апрельден бээр албаан. Ол ышкаш майдан бээр акша албайн турар иелер хөй.

Каа-Хем райкүүском бо ажылче кичээнгей салыры чугула.

Д. ДЕЧИН.

Тараа саваңып каап болбас

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдерде ооң чем-суурун белеткээри колхозтар бүрүзүнүң эң харыысалгалыг ажылының бирээзи болур. Бо ажылды «Барыын-Хемчик районда «Тинелге» колхозтуң баштаар чери чугулага көрбейн турар. Колхоз мал чеми сиген белеткелиниң планын чүгле 20 ажыг хуу күүседип турар. Ам дүжүт ажаап алыышкыны эгелээнден бээр кестинген бүгү тараалардың саваңын, ооң мякина богун бүрүн ажаап алыр ажылды колхоз баштаар чери херекке албайн турары база-ла ылеретинип турар.

Мал чеминге чаа кескен меделиг ногаан саваңнарны белеткээри малга немелде чемниң бирээзи болурун колхоз баштаар чери эки билип турар эки шынарлыг саваңын трактор-биле катай андарып каапканын болгаш комбайн-биле кескен 200 ажыг гектар тараның саваңын, мякинаазын амдыгаа чедир бөлүп ажаап албаанын кижи кайгаар чүве. Мал чеми болур саванны, мякинаны бүрүн ажаап алырынче колхозчуларның күжүн эвилелдээри чугула.

С. СЮРЮН.

Эки шынарлыг пөстерни хөйну бүдүрүп үндүрер

Краснохолмнуң камволь комбинадының кол инженери эш Н. Н. Павлов-биле беседа

Краснохолмнуң камволь комбинады болза, бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалы—Москваның хоочун бүдүрүлгелериниң бирээзи болур. Комбинат болза, ында мастерниң дуулакчызы Александр Степанович Чуткихтиң инициативазы-биле төрүүнген кайгамчыктыг чаартыкчы шимчээшкини-биле бистиң чуртта калбак сураглыг болуп турар.

Краснохолм комбинадының пөс таавычыларының эп-найыралдыг коллективи тода.эки үлегерлиг ажылдап турар. Комбинат продукция бүдүрүп үндүрүүшкүнүн үзүктел чокка көвүдетпишаан, база ооң шынарын бедитпишаан, ай санында-ла бүдүрүлгениң чаа чедиишкиннерин чедип ап турар.

Бо чылдың чеди айларының планын комбинат хуусаа бетинде—июльдуң 18-те күүсеткен. Чеди айлар планнынан ажыр дөрт чүс муң метрден эвээш эвес костюм кылыр белен пөстерни бүдүрүп үндүрген. Ол үениң иштинде чиг-эттиң болгаш полуфабрикаттарның камналгазынга продукцияның бот-үнезинин чиигелдезинге чедиишкиннер чедип алдынган. Камнап алган чиг-эттен болгаш полуфабрикаттардан бирги чартык чылда пландан ажыг продукцияның санынга 79.600 метр пөстерни бүдүрүп үндүргенин чугаалаарга четчир. Комбинат ийи миллион ажыг рубльдиң пландан ажыг чыылдаларын берген.

Бодунуң бүдүрүлгезиниң алдары дээш демисешпишаан, пөс таавычылар коллективи чиик үлетпүр бүдүрүлгелериниң Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга улуг чедиишкиннерни чедип алган. Комбинат болза, эрткен чылдың бүгү дургузунда Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжынга бирги черни үзүктел чок тудуп келген. Ынчаарга 1953 чылдың бирги болгаш ийиги кварталдарында бүдүрүлге чедиишкиннери дээш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң шилчиир кызыл тугун аная тывыскан. Коллектив бодунуң бодалын боттандырып шыдаан. Ол болза, комбинат кончуг эки шынарның бүдүрүлгези деп атты чедип алганы болур.

Мурнакчы бүдүрүлгениң цехтеринде бо хүннерде чаа күш-ажылчы көдүрүүшкүн калбарып турар. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Г. М. Маленковтуң чугаазын болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязының шиитпирлерин пөс-таавычылар улуг сорук кириишкини-биле уткааннар. Чиик үлетпүр ажылынче болгаш кэлбак хереглел бараанларының бүдүрүп үндүрүүшкүнүн көвүдедиринче партия болгаш чазак ол хире улуг кичээнгей салып турарынга пөс-таавычылар чүректеринден өөрүп турарлар.

Чурттун чиик үлетпүрүнүң мурнунга амгы үеде салдынган чаа сорулгаларны камволь комбинадының коллективи эң чоок болгаш төрээн ажыл-херек кылдыр уткааннар. Комбинаттың ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыттарының бүгү күжениишкиннери болгаш чүткүлдери ам, чонга костюм кылыр пөстерни бүдүрүп үндүрериң максималдыг көвүдедиринче, продукцияның ассортиментизин калбартырынче болгаш шынарын улам бедидеринче угланган.

Краснохолмның камволь комбинады амгы үеде 1940 чылга бодаарга 4 миллион метр хөй пөстерни бүдүрүп үндүрүп турар. Комбинатка костюм пөстери бүдүрүп үндүрери чоокку үеде дыка көвүдээн турар ужурлуг.

Ындыг болза-даа, ажыл-херек продукцияның чүгле ниити бүдүрүп үндүрүүшкүнүн көвүдедиринде эвес. Сорулга болза, пөстерниң ассортиментизин калбартыры болгаш оларның шынарын бедидери болур. Ам комбинатта эки костюм пөстериниң ассортиментизин улам калбартырының болгаш бүдүрүп үндүрүүшкүнүн көвүдедириниң талазы-биле ажыл чорутунуп турар.

Пөс кылыр бүдүрүлгеде эргежок чугула санныг дерилгелер пөстериниң чаа ассортиментизин бүдүрүп үндүрериңче шилчитинген. Костюм пөстери бостон болгаш шевиот туруп көрбээн хемчээлге бүдүрүп үндүртүнген турар. Пөстериниң ол чаа хевирлерин чыл төнчүзүнге чедир бир миллион үш чүс муң метрни бүдүрүп үндүрген турар. Ол болза, Краснохолм комбинадының чүгле бостон, шевиот бүдүрүп үндүрүүшкүнүнүң күсели-биле ажылчы чоннар чыл төнчүзүнге чедир 140 муң бостон болгаш 270 муң шевиот костюмнерни база хереэжен тоннарны немештир алырын көргүзүп турар.

Комбинат болза ийи дугаар чартык чылда мурнунда доктаатканы пландан ажыр 365 муң метр эки пөстерни немештир бүдүрүп үндүрер ужурлуг. Бо сорулганы боттандырары-биле ам бүгү эргежок чугула хемчеглерни ап турар. Технологтуг чорудулганы сайзырангайжыдарының талазы-биле, чаа кадрларны өөредириниң болгаш бүгү ажылчыннарның квалификациязын улам ынай бедидериниң талазы-биле улуг ажыл чорутунуп турар.

Комбинаттың корпустарында станок паркызының чаартылгазы болуп турар. Пөс кылыр эрги станоктарны чаа, бедик бүдүрүкчүлүг станоктар-биле—автоматтар-биле чоорту солуп турар. Комбинат бо чылын ада-чурт бүдүрүлгезиниң пөс кылыр 75 чаа автоматтыг станоктарын алган турар ужурлуг.

Пөс аргыыр бүдүрүлгени эде кылырының талазы-биле белеткел ажылдары дооступ турар. Бо хемчеглерни боттандырары пөс аргыышкынының бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 15 ажыг хуу көвүдедир арганы бээр.

Бүдүрүп үндүрүп турар дүк пөстериниң шынарын бедидери чиг-эттиң шынарындан улуу-биле хамааржыр. Бокталып баксыраан дүк комбинатка ховар эвес кирип турарын чугаалаза чогуур. Бистиң бүдүрүлгениң байдалдарынга хылганнардан болгаш өске-даа үнүш аймааның холумактарындан дүктүң арыглаашкынын чорудары берге. Бо ажылды дүктүң баштайгы болбаазырадылгазының фабрикаларынга чорудар ужурлуг. Оон-биле чергелештир бистиң рационализаторларывыс дүк арыглаашкынын чорудар төлээде, боттарының болдунар аргаларының аайы-биле чогуур хемчеглер ап турар. Ол сорулганы күүседири-биле бисте тускай агрегат тургустунган.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериңче улуг кичээнгей салдынып турар. Эрткен бирги чартык чылдың иштинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин улам ыңай чедип алыры болур. Бүдүрүлге бригадаларының социалистиг чарыжы аная улуг роль ойнап турар. Бисте ам 119 бүдүрүлге бригадалары санатынып турар, олар болза, фабрика иштиниң чарыжынга кончуг эки шынарының бригадалары деп атты чаалап алганнар.

Эш Маленковтуң чугаазынга болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязынга улустуң хереглелиниң бараанларының бүдүрүп үндүрүүшкүнүн көвүдедириниң болгаш оларның шынарын бедидериниң кайгамчык улуг программазы салдынган. Краснохолм комбинадының коллективи партияның болгаш чазактың айтыышкынын күүсетпишаан, чуртка чүс-чүс муң метр эки костюм пөстерин немештир бээр дээш бүгү күжүн салыр. Бо сорулганы шиитпирдээринге Краснохолм комбинадының пөс-таавычыларының сорук кириккчи күш-ажылы бүрүнү-биле чагырткан.

НОМЧУКЧУЛАРНЫҢ АЙТЫРЫГЛАРЫНГА ХАРЫЫ

Капиталистиг хүрээлээшкин дугайында

Капиталистиг хүрээлээшкин болза, географтыг билиг эвес, политиктиг билиг болур деп марксизм-ленинизм өөредип турар.

Капиталистиг хүрээлээшкин дугайында болгаш капиталистиг база социалистиг ийи системаларның аразында харылзаа байдалдарның дугайында айтырыгны В. И. Ленин биле И. В. Сталин ажылдап кылган.

Капитализмниң империалистиг фазазын ханы анализтээринге үндезилээш, В. И. Ленин социалистиг революция бүгү чурттарга чаңгыс угда тиилеп болбазының дугайында түннелге келгеш, капитализмниң деңэвес хөгжүлдези-биле болгаш революцияның аңгы-аңгы үеларлиг өөскүүшкүү-биле холбаштыр, пролетариат баштай чаңгыс азы элээн каш чурттарга тиилеп болур деп марксизм-ленинизм өөредип турар.

Капиталистиг хүрээлээшкин дугайында болгаш капиталистиг база социалистиг ийи системаларның аразында харылзаа байдалдарның дугайында айтырыгны В. И. Ленин биле И. В. Сталин ажылдап кылган.

Капитализмниң империалистиг фазазын ханы анализтээринге үндезилээш, В. И. Ленин социалистиг революция бүгү чурттарга чаңгыс угда тиилеп болбазының дугайында түннелге келгеш, капитализмниң деңэвес хөгжүлдези-биле болгаш революцияның аңгы-аңгы үеларлиг өөскүүшкүү-биле холбаштыр, пролетариат баштай чаңгыс азы элээн каш чурттарга тиилеп болур деп В. И. Ленин айыткан. Оон соңгаар-ла чаа-чаа чурттар капиталистиг системадан уштунар болгаш социалистиг лагерьге катыжар ол төөгүлүг байдалдарның күжүнге социалистиг болгаш капиталистиг ийи удурланышкак системаларның үр үеде чергелештир кады турары чайлашчок болгаш болдунар-даа апаар.

Чаа социалистиг күрүнелерниң тыптып келириниң дугайында болгаш ийи ниитилел системаларының кады догуннап болурунуң дүрүм ёзугаар болурунуң дугайында айтырыгны үндезилээш, Ленин биле Сталин оон-биле кады капиталистиг хүрээлээшкинниң айыылдыын, база социализмниң чурттарына эрги корумчурумну катап тургузарын делегей буржуазиязы оралдажыр деп чүвени айытканнар.

1926 чылда И. В. Сталинниң айытканы болза: «Капиталистиг хүрээлээшкинде чурттап турар бис. Бистиң социализмни тургузуп турарывыс болгаш оон-биле капиталистиг чурттарның ажылчыннарын революсчудуп турарывыс,—бүгү капиталистиг делегейниң талазындан көөрхөөн чок чорукту болгаш өжээннежилгени болдурбайн барып болбас. Ажыл-агый фронтузунда бистиң чедиишкиннеривисти, бүгү делегейниң ажылчын аңгызын революсчудуп турар чедиишкиннеривисти капиталистиг делегей үүлзүнүп көрүп болур деп бодаар болза, ол дээрге хоозун бодал болур».

Тайбынның болгаш улустар аразының эп-найыралының политиказын чайгылыш чок боттандырып турар Коммунистиг партия болгаш Совет чазак, совет күрүненің доктаап туруп келгениниң бүгү дургузунда бистиң чуртувусту хенертен болур чоруктан камгалаарын, өжээннигхалдаашкындан камгаланырынга оон үргүлчү беленин хандырарын оралдажып келген болгаш оралдажып турар.

Капиталистер Совет Эвилелинге удур бодунуң демиселинге бүгү-ле аргаларны: чепсектиг халдаашкыннарны, экономиктиг блокаданы, чажыт сүлчээлерни, диверсияны, шпионнаашкынны, өлүрүкчү чорукту — доозазын ажыглап шенел көргеннер. Ынчалза-даа, Совет Эвилели ол демиселге чүгле шыдажып турган эвес, харын бүгү-ле аар-берге шылгалдалардан улам быжыккан болгаш күчүлүг болуп үнүп турган. Бистиң күрүневисти гитлержи эжелекчилерниң дузазы-биле узуткаар дээн бүгү делегей реакциязының оралдажыышкыны чылча-шавыышкынга таварышкан.

Делегейниң ийиги дайынының соонда, фашистиг Германияны болгаш империалистиг японияны чылча-шапканының түннелинде, Совет Эвилелиниң бүгү делегей байдалы үндезини-биле өскерилген. Тайбынның, демократияның болгаш социализмниң хереэн кады камгалап, Совет Эвилели биле кады чаңгыс болгаш күчүлүг лагерь болуп турар тайбыңга ынакшылдыг күрүнелер болур, Кыдат болгаш Европаның улус демократтыг элээн каш чурттары капиталистиг системадан адырылган. Ынчалзажок, капитализм делегейниң чурттарының ам-даа дыка хөйүн ээлевишаан турар деп үвени билири эргежок чугула. Совет Эвилели барыын-үүкте болгаш чөөн-үүкте биске эп-найыралдыг улус демократтыг чурттар-биле кызыгаарлажып турза-даа, бистиң чуртувус капиталистиг хүрээлээшкинден дашкаар турар деп санап болбас.

Капиталистиг хүрээлээшкин чурттап турар болгаш хөделип турар. Ол дугайын демократтыг лагерьге удур угланган Соңгу-атлантика эвилели чижектиг агрессчи блоктарны империалистиг күрүнелер тургузуп, Совет Эвилелин болгаш улус демократиязының чурттарын долгандыр хөй санныг шериг базаларын тудуп турар барымдаалар илдени-биле хереҗилеп турар. Ол дугайын АКШ-тың болгаш өске-даа капиталистиг чурттарның реакциялыг кезииниң боттарының шпионнарының, диверсантыларының болгаш өлүрүкчүлериниң дузазы-биле, ол ышкаш нүгүлдекчи комбанияны болгаш өөнчүк-чөңгээлерни организастап тургаш, ССРЭ-ге база улус демократтыг күрүнелерге хоралакчы үүлгедиглерни күштелдирер деп турар чүткүүшкүү хереҗилеп турар.

Тайбының болгаш улустарның хосталгазының дайзыннары чүдек-бужар авантюраже кирип, чаңгыс-аай болгаш сырый катышкан демократтыг лагерьни таварышкан-на аргалар-биле чок кылыр, хамыктың мурнунда ол лагерьниң баштакчы күжүн—Совет Эвилелин кошкадыр деп турарлар.

Социализмниң чедиишкиннери өскен тудум-на, капиталистиг лагерьде чөрүлдээлер чидигленген тудумна империалистиг реакция улам калчааараар. Совет Эвилелинге, Кыдат Улус Республикага, Европаның улус демократтыг чурттарына удур ооң өөнчүк-чөңгээлиг үүлгедиглери улам идепкейжир деп марксизм-ленинизм өөредип турар,а ону төөгүлүг бүгү дуржулга, делегейниң ийи дугаар дайынының соонда болуушкуннарның бүгү чорудулгазы көргүзүп турар.

«Бешки колоннаны» организастаарынга бистиң чуртувуста кандыг-даа социалдыг чөлегижи чок турган-ла, империалистер болза, даштыкыдан шпионнарны болгаш диверсантыларны чажыды-биле чорудуп,олче янзы-бүрү будалган идегеттерни, тояанчыларны хандыдып элзедирин оралдажып турарлар. Тайбының дайзыннары болза, улус демократтыг күрүнелерге хоралакчы ажылды чорударда чедир соктунмаан гитлержилерден, шериг кем-буруулуглардан, төрээн чурттуң өскерликчилериндеп аг-шериг тургузарын оралдажып турарлар. Америк журнал «Нью уик» АКШ-тың чазаа «Совет Эвилелинге удур бодунуң кызыммаккай соок дайынынга хамыктың мурнунда диверсияга болгаш саботажка даяныр апаар» деп ыят чок ажыы-биле бижээн. «Нью-Йорк геральд трибюн» солун психология дайынының кол кезии чажыт, харыысалганы бодундан дүжүрер арганы чазакка бээр шак ындыг хаалчак хевирде чорутунуп турар» деп миннип бижип турар.

Энир чылын АКШ-тың садыг палатазының органы «Нейтнс бизнес» деп журналга Левьеро деп кижиниң чүүлүн парлаан, оон бижээни болза, «чаңгыс-даа албан-дужаалдыг кижи шынзыгып бүзүревес-даа болза, психология дайынының эң айыылдыг көргүзүглериниң талазы-биле бис шпионнарны, диверсантыларны, тускай эртемниглерни белеткеп турар бис. Оларны, кандыг-бир чажыт чүүлдерни тып алырда орус бүдүрүлгелерже канчаар шургуп киреринге өөренип турар. Көвүрүглерни, демир орук составтарын, шериг заводтарын чаза тепсиринге оларны өөредип турар; бүгү-ле америк болгаш даштыкы боо-чепсектерни ажыглап билириинге оларны өөредип турар.»

Күрүнелер аразының харылзаа байдалынга таарышпас акт, бүгү делегей эргезиниң чижек-хемчээлинге дыңналып көрбээн чөрчүүшкүн болза, 1951 чылдың октябрь 10-да АКШ-ка хүлээп алдынган «Бот-боттарының айыыл чок чоруун хандырар дугайында» деп адаар хоойлу болуп турар. Ол хоойлуну ёзугаар демократияның болгаш социализмниң чурттарынга хоралакчы үүлгедиглер-ге ажыглап турар шпион-диверсия ажылын акшаландырарынга янзы-бүрү сыскындыларны, төрээн чурттуң өскерликчилерин, шериг кембуруулугларны хандырарынга чылдын-на дыка хөй миллион долларны үндүрери көрдүнүп турар.

Ол хоойлунуң ёзулуг эчис сорулгазының дугайын ооң эгелекчилери болгаш хей-аът киирикчилери мырыңай ажыы-биле чугаалап турарлар. Ол хоойлунуң чогаадыкчыларының бирээзи—Херстэн болза, бо айыткан хоойлуну ёзугаар үндүрүп турар акша ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чурттарынга удур диверсантыларның болгаш өлүрүкчүлериниң чажыт ажыл-чорудулгазын акшаландырарынга хереглетинип турар чүве деп ажыы-биле мактанган.

Америк хөренги-биле элээн каш чурттарда, хамыктың мурнунда Барыын Германияда болгаш Барыын Берлинде янзы-бүрү шпион базалары тургустунган, оон иштинде улус демократтыг чурттардан үндүр сыыртырган, төрээн чурттуң сатыныкчыларындан тургустунуп турар «Европаның хосталгазы дээш демиселдиң национал комитеди» ышкаш шпион-диверсияның шак ындыг төвү база бар.

«Бот-боттарының айыыл чок чоруун хандырар дугайында» кем-буруулуг хоойлуну ёзугаар демократтыг лагерьниң чурттарынга контрреволюстуг чажыт ажылды акшаландырарында янзы-бүрү америк организациялар чүс-чүс миллион долларны үш чыл улаштыр чарыгдап турарлар. Юнайтед Пресс деп америк агентилелдиң дыңнатканы болза, ол хоойлунуң саңлдары Европадан аңгыда Азияда база таратынган.

Диверсияның, өөнчүк-чөңгээниң болгаш халдаашкынның политиказы «хосталга политиказы» дээр меге хоозун чылдак-биле чорутунуп турар. Чоокта чаа америк реакционер Джемс Бернхем «Зис уик мэгэзин» деп журналга «хосталга деп адап турар политика дээрге, анаада өөнчүк чөңгээ кылдыр көрдүнүп турар хөделиишкин ол» деп ажыы-биле чугаалаан. Антикоммунистиг чажыт ажылга үндүрүп берип турар миллион-миллион доллар чок турган болза, база өжээнниг дайынзырак пропаганда чок турган болза, июньнуң 17-де Берлинге кандыг-даа болуушкуннар болбас ийик деп «Нью стейтсмен энд нейшн» дээр англи журналдың демдеглээни таварылга эвес.

Польшаже октатырган диверсантылар болгаш шпионнар Барыын Германияда тускай мергежил школаларынга белеткетинген деп үвени Варшавага болган чорудулгалар хереҗилеп турар. Ында, америк эргечагыргаларның чаглактааны-биле «Польшадан көжүрүп киирген кижилерге дузалаарының комитеди» деп, фишистиг өлүрүкчү организация база хөделип турар. Херектин үүлгетинген черинге туттурган диверсантыларның чугаалааны болза, олар шупту америк разведка-биле харылзаалыг, олардан акшаны, чепсекти болгаш оон-даа өскелерни ап турганнар.

Румынияга, Болгарияга, Чехословакияга болгаш Венгрияга янзы-бүрү чажыт сүлчээлиг диверсия бөлүктерин чылча шапканы болгаш узуткааны болза, америк империалистер боттарының хоралакчы ажылын ол чурттарга күштелдиргенин база катап көргүскеннер. Июнь 17-деги өөнчүк-чөңгээлерниң үезинде Берлинге туттурган фашистиг диверсантылар американнарның тургусканы янзы-бүрү аттарлыг кем-буруулуг организацияларга өөредилге эртканин болгаш шанналдар ап турганын миннип чугаалааннар.

Америк империалистер Кыдат Улус Республикага удур идепкейлиг хоралакчы ажылды чодуруп турарлар. Кыдат улустуң болгаш оон күрүне органнарының серемчилелдиг чоруу хостуг кыдат улустуң дайзыннарының тургусканы каш-даа организацияларны илередиринге дузалаан.

Ол бүгү болгаш өске-даа дыка хөй фактылар болза, капиталистиг хүрээлээшкин бодунуң өжээнниг дайынзырак димзениишкиннерин күштелдирип турарының, төрээн чуртунуң эрге-ажыктарын садыглаарынга болгаш бодунуң улустарынга удур хөделип үнерингe белен кижилерни империалистер дилеп турарының дугайын хереҗилеп турар-дыр.

Сөөлгү үениң болуушкуннары, эң ылангыя империалистерниң Берлинге кылган өөнчүк-чөңгээлери, база бисче диверсия бөлүүн самолёт-биле октаар дээн оларның оралдажыышкыннары болза, империалистиг реакция демократтыг болгаш социалистиг лагерьниң улустарының улуг чаалап алыышкыннарын узуткап чок кылыр дээр бодунуң идегелдерин кагбайн турарының, социалистиг лагерьниң чурттарынче боттарының агентилерин, шпионнарын болгаш диверсантыларын чажыды-биле киирер, хостуг улустарның тайбың тудуушкунунга шаптык ужураштырарда оларга бүгү-ле аргалар-биле чүдек бужар чүүлдерни таварыштырар дээринин дугайын совет кижилерге, улус демократтыг чурттарның ажылчы чоннарынга катап катап сагындырып турар. Оон ужурунда капиталистиг хүрээлээшкиннинің дугайын, тайбының болгаш социализмниң дайзыннары — империалистерниң димзениишкиннеринге болгаш кара-сагыштыг бодалдарынга хамаарыштыр үргүлчүнүң революстуг серемчилелиниң эргежок чугулазының дугайын үргүлчү сактыр болгаш кажан-даа утпас херек.

Бистиң улузувустуң тайбың күш-ажылын хандырарда болгаш бистиң Төрээн чуртувусту янзы-бүрү таварылгалардан камгалаарда, совет күрүнени үргүлчү күштелдирери, бүгү совет кижилериниң революстуг серемчилелин бедидери эргежок чугула.

Совет күрүне дээрге—коммунизмни тудуп тургузар дээш демиселге болгаш бистиң социалистиг Ада-чуртувусту даштыкы шериг халдаашкынындан камгалаарын организастаарынга ажылчы чоннарның холунда кол чепсек болур. Совет социалистиг күрүненің күчүзү болза, бистиң чуртувустуң бурунгаар шимчээшкининиң эң чугула үүлү болур. Тиилээн социализмниң чурту, бир эвес ол капиталистиг хүрээлээшкинге чылча шаптырарын күзевес болза, күрүнени, оон чепсектиг күштерин, разведка органнарын кошкатпас, а харын бүгү хемчеглер-биле быжыглаар ужурлуг деп марксизм-ленинизм өөредип турар.

Бистиң күрүневистиң даштыкы политиказы болза, улустар аразынга тайбыңны камгалаарының хажыкчок политиказы, чаа дайынны белеткээринге болгаш өөскүдеринге удур демиселдиң политиказы. Ол политика болза, ийи таланың кады ажылдажыр күзели бар болза, боттарынга алган хүлээлгелерин күүседиринге белен турар болза, деңэргенин болгаш өске күрүнелерниң иштики херектеринге киришпезиниң принцивин сагыыр болза, капиталистиг болгаш социалистиг системаларның кады турары болгаш кады ажылдажыры бүрүн болдунуп болурундан үнүп турар.

Ындыг болза-даа, Совет Эвилелиниң чедиишкиннерин көөр хөөнү чок болуп турар, база делегейниң чаа дайынының планнарын үндүрүп турар делегейниң империалистиг реакциязының димзениишкиннериниң дугайын уттуп болбас бис. Оон ужурунда, империалистиг агрессчи күрүнелериниң агентилериниң бүгү-ле, база янзы-бүрү чажыт хоралыг бодалдарынга удур демиселге чогуур серемчилелдиг болгаш кадыг-быжыг болурун Коммунистиг партия кыйгырып турар.

Тайбың күш-ажылды кылып турар совет кижилер, улус демократтыг чурттарның ажылчы чоннары улустарның канчаар-даа аажок улуг чаалап алыышкыны—тайбынның, демократияның болгаш социализмниң лагерин ыдыктыы-биле камгалаар болгаш бүгү хемчег-биле быжыглаар, хостуг улустарның эп-найыралын могаг-шылаг чок быжыдар.

М. ХАРЛАМОВ.

Кореяда туттурган шериглерни дедир чандырып турарынга хамаарыштыр

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дамчыдып турары болза:

Шуут дедир чандырар ужурлуг турган туттурган шериглерни дедир чандырарын корей-кыдат тала сентябрь 6-да дооскан.

Августуң 5-тен эгелээш сентябрьның 6-га чедир 33 хүннүң дургузунда корей-кыдат тала америк талага корей эвес националдыг 4912 туттурган шериглерни болгаш корей националдыг 7848 туттурган шериглерни, тодаргайлаарга шупту 12760 туттурган шериглерни дамчыдып берген.

Корей эвес националдыг туттурган шериглериниң аразында 3597 американнар, 947 англичаннар, 228 турктер, 30 канадачылар, 40 филиппиннер, 22 колумбийжилер, 1 бельгичи, 12 французтар, 2 грек, 21 австралийлер, 7 мурнуу африканнар, 3 японнар, болгаш 2 голландылар бар.

Америк тала бо-ла үениң дургузунда Корей улус армиязының кижилериниң 70159 туттурганнарны болгаш кыдат улус эки-турачыларындан 5640 туттурганнарны азы шупту 75799 туттурганнарны дедир чандырган.

Ынчалза-даа хөй санныг фактыларның айтып турарын ёзугаар алырга шуут дедир чандырган турар ужурлуг корей болгаш кыдат туттурганнар америк таланың холунда ам-даа бар болуп турар.

(СЭТА).

Фашизмге болгаш дайынга удур Германияның ажылчын аңгызының чаңгыс-эви дээш!

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, сентябрь 9-та Темпельгофта демир орук мастерскаяларынга (Берлиниң америк сектору) митинг болган. Аңаа Барыын Берлиниң 1 муң ажыг демир орук ажылчыннары болгаш албан хаакчыттары олурушкан. Ол митингиге улуг Берлинде Германияның чаңгыс-аай социалистиг партиязының баштаар черинин секретары Бруно Баум чүве чугаалаан:

Баум бодунуң чугаазында бодунуң национал чаңгыс эвин катап тургузар дээш база Германия биле тайбын керээзин чарар дээш немец улустуң демиселинге герман айтырыг талазы-биле Совет чазактың сөөлгү нотазын, а ол ышкаш Герман Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Совет чазак-биле чугаалажыышкыннарының түннелдериниң канчаар-даа аажок улуг ужурдузазын тайылбырлаан.

Оон, Бруно Баум Барыын Германияга болуп эрткен соңгулдаларның түннелдеринге доктаап, чүве чугаалаан. Хамыктың мурнунда немец ажылчын аңгының аразында чаңгыс-эптиң чок болуп турарының түннелинде боннчу милитаристер болгаш адаан негекчилери реаксылыг бундестагты соңгуурун чедип ап шыдааннар деп ол айыткан. Бруно Баум соңгулдалар үезинде Барыын-Германияның демократтыг болгаш патриотчу күштеринге удур боннчу милитаристерниң болгаш фашистерниң чорудуп турганы дерзии күүлелдиң дугайын чыылганнарга чугаалап, ол дерзии күүлелдиң түннелинде төөгүлген хан чаа дайынның кыпсыкчыларынга удур бүгү ажылчыннарның демниг демиселинге медээ болур ужурлуг деп айыткан. Бир эвес социал-демократтар болгаш коммунистер, христианчы болгаш база партия кежигүнү эвес ажылчыннар сырый туржуп, хөделиишкиннерниң чаңгыс-эвин хандырар болза, ынчан реакцияның бүгү кыжаныглыг халдаашкынныры ойтур шаптырган турар деп Баум медеглээн.

Митингиниң киржикчилери Барыын Берлиниң бүгү ажылчыннарынга кыйгырыгны хүлээп алган.

Фашизм болгаш реакция Барыын Германияда база дагын калчаарап, Германияның чарлыышкынын мөнгежидериниң болгаш делегейниң чаа дайынын дирген үндүрериниң айыылы немец улустуң кырында дөгетинип турарын Барыын Германияга болган соңгулдаларның түннелдери бүгү немец улуска көргүзүп турар дээрзин ол кыйгырыгда чугаалап турар. Оон-биле кады Барыын Германияга соңгулдаларның ындыг түннели ажылчын аңгының хөделиишкиннериниң чаңгыс-эвиниң чок болганындан болдунар арга-лыг апарган деп чүве кыйгырыгда демдеглетинип турар.

Темпельгофта демир орук мастерскаяларының ажылчыннарының митингизиниң киржикчилери Германияның чаңгыс-эвин катап тургузар болгаш тайбыңны хевээр арттырар дээш демиселге катыжарынче Барыын Берлиниң бүгү ажылчыннарын кыйгырган. Сырый катышкан ажылчын аңгының хөделиишкиннериниң үүгле чаңгыс-эви фашизмге болгаш дайынга шаптыктаашкынны таварыштырып шыдаар деп кыйгырыгда онзалап шыйып турар.

(СЭТА).

Херээженнерниң шыдыраа талазы-биле делегейге бирги чери дээш

ЛЕНИНГРАД. Совет спортсменнер Людмила Руденко биле Елизовета Быкованың аразында херээженнерниң шыдыраа талазы-биле делегейге бирги чери дээш маргылдааның тоску салыышкыны сентябрь 9-та төндүр салдынган. 74 көштүн соонда Быкова дүжүп берген.

Маргылдаалың саны 5:5 болу берген.

(СЭТА).

СУД ЗАЛЫНДАН

Бөлүк оорларны шииткени

Барыын-Хемчик районнуң Эргиг-Барлык сумузунга тараа хүлээп алыр пунктунуң эргелекчизинге 1952 чылдың августтан ол-ла чылдың декабрьга чедир ажылдап турган Салчак Адыг баштаан 5 кижиниң оор хереэн область суду чоокта чаа көрген.

Бөлүк оорларның кылып үүлгеткен буруулуг хереэ болза, күрүненің тараа складындан 11806 килограмм кызылтасты, 7763 килограмм чингетарааны, 16001 килограмм суланы болгаш 333 шоодайларны кажар арга-биле оорлап, күрүнеге улуг когаралды чедиргеннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-те үндүрген «Күрүненің болгаш хөй-ниитиниң өөнчүзүн оорлап самчыгдаарларга кеземче харыысалгазы хүлээдир» дугайында Чарлыын удуртулга болдургаш Салчак Адыгны 15 чылда, Донгак Санчы-Пилип, Иргит Боралдай-оол, Салчак Кириин оларны 10—10 чылда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге хереэн эрттирери-биле шииткени болгаш үстүнде кижилерниң хөренгизин судтуң шииткелин ёзугаар хавырар.

М. БУГАЛДАЙ.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Барыын Германияның чаа бундестагының депутаттары кымнарыл

БЕРЛИН. Боннган АДН агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Барыын Германияның чаа бундестагының 487 депутаттарының иштинде 42 директорлар азы бедик эрге-дужаалдыг удуртур албаннныглар, 34 бүдүрүлге ээлери, 38 адвокаттар, 67 дүжүметтер, 41 чер-ээлекчилери, 49 архитекторлар, инженерлер болгаш эмчилер бар. Барыын Германияның келир үеги хөлезиленикчи армиязын бир вице-адмирал, бир генерал болгаш бир капитан-лейтенант төлээлээн. Барыын Германияның бүгү чонунуң эрге-ажыктарын камгалаар ужурлуг 487 депутаттарның аразында үүгле 15 ажылчыннар бар. Барыын Германияның концерн болгаш бүдүрүлге ээлериниң эрге-ажыктарын бундестагта төлээлеп турарлар болза: Мартин Бланк («демократтыг хостуг партия») —«Гутехофнунгс-хюттеннинг» директору болгаш бундестагтың сан-хөө комитединиң даргазының мурнундагы оралакчызы; Вольгфанг Поле (ХДС)—Маннесманның бүдүрүлгелериниң кол юристизи; Фриц Верендсен (ХДС)—Клекнерниң концернинин салбырларының бирээзиниң удуртукчузу; Ганс Вильхаузен («демократтыг хостуг партия»)—Нюренбергте «Ман» бүдүрүлгелериниң директору. Политик-экономиктиг комитеттиң мурнундагы даргазы болгаш немецтиң үүрмектеп садыглаар садыының кол катыжыышкынының вице-президентизи— Бреннинкмей Ера фирмадан Вильгельм Негель (ХДС); немецтиң пөс-таавыны үүрмектеп садыглаар садыының федералдыг катыжыышкынының президентизи Иозеф Иллерхауз (ХДС) болгаш оондаа өскелер база бундестагтың депутаттары болуп турарлар.

Барыын Германияның аар үлетпүрүнүң кол төлээлекчилери Гитлерниң чалчазы Роберт Пфердменгес биле Гамбургтан банкир Гуго Шарнберг (олар нелээ ХДС-тен) база чаа бундестагка хуралдаарлар.

(СЭТА).

1953 ЧЫЛДЫҢ ДӨРГКҮ КВАРТАЛЫНДА „ШЫН" СОЛУННУҢ ЧАГЫЛГАЗЫН ХҮЛЭЭП АП ТУРАР

Чагылганы «Союзпечатытың» хоорайда, районнарда киллистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш будурулгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда, өөредилге черлеринде хөй-ниитиниң төлээлекчилери хүлээп ап турар.

Чагылганың өртээ үш айда 13 рубль 05 копеек.

Солуннарны чогуур өйүнде чагыдып алырынче далажыңар!

«СОЮЗПЕЧАТЬ».

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарьының 3—68 пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, кедээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериялың — 3 — 65

ТС02162. Культура эрге-белилериниң типографиязы